

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele.

Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

**DANSKE BYER
OG DERES MÆND**

Holbæk Amt I

DANSKE BYER OG DERES MÆND
TELEFON 4031 BROBJERGHUS AARHUS

DANSKE BYER OG DERES MÆND

XXXV

HOLBÆK AMT I

DANSKE BYER OG DERES MÆND
REDAKTØR: ANDR. K. JENSEN

XXXV

HOLBÆK AMT I

UNDER MEDVIRKNING
AF
PREMIERLØJTNANT OTTO SMITH

1919 — DANSKE BYER OG DERES MÆND — 1919
BROBJERGHUS — AARHUS

Kort over Holbæk Amts sydlige Del.

NORDVESTSJÆLLAND

HOLBÆK AMT SYD FOR BANEN HOLBÆK—KALUNDBORG

DER er en øjensynlig Forskel paa den østlige og vestlige Del af den Egn, som jeg for Nemhedens Skyld har kaldt Nordvestsjælland, et Navn, der ikke ganske dækker; thi Landet helt op til Vejrhøj burde egentlig med — hvad der dog ligger udenfor denne Bogs Plan.

Partiet øst for Skarridsø er karrakteriseret af de store Bakkepartier, der ligger tæt samlet ved Brofælde, men mere spredt mod Vest, hvor Langaasen fra Højdepunktet Knøsen ved Skamstrup strækker til over mod Holmstrup. Der er en evig vekslende Forskel paa disse Bakker, som gør, at der stadig er noget Nyt at se.

Kommer man derimod vest for Holmstrup-Plateauet og over paa den vestlige Side af Aamosen samt sydvest for Tissø, forandrer Landet ganske Karakter. Bakkerne bliver lavere og formede som smaa Kugler, og Landet sænker sig jævnt mod Mosedragene og Strandengene langs Storebæltskysten. Denne vestlige Del er ogsaa fuldstændig skovløs i Modsætning til den østlige. Dog findes der paa Asnæs to Skove, der i Bælter strækker sig tværs over Halvøen.

Gennem hele Egnen løber Halleby Aa eller Amose Aa, som den ogsaa kaldes efter de store Mosedrag, Aamosen, som den gennemløber inden den falder ud i Tissø.

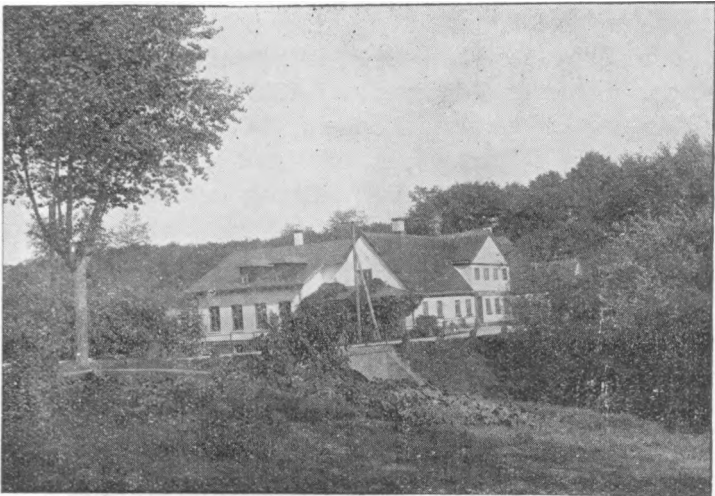
Helt ude ved Musholm Bugt i Mosen ved Mullerup har man fundet de ældste Spor af Landets Beboere. Det er fra en Tidsalder, der ligger før Stenalderen — Benalderen har man foreslaaet at kalde den, men „Mullerupkulturen“ er det oftest benyttede Navn. Menneskene her levede paa Holme i Søerne, ernærede sig af Skovens Vildt og Søens Gedder, og deres Redskaber var mest af Træ og Ben. Dog er der ogsaa fundet enkelte, tarvelige Flintredskaber. Lerkar kendte de ikke, men adskillige af Redskaberne var smukt ornamenterede. Hvornaar disse Mennesker har levet, formaar Videnskaben ikke med Bestemthed at angive, men man anslaaer, at det maa have været mellem 4 og 5000 Aar før vor Tidsregning.

Enkelte andre Steder i Nordvestsjælland er der fundet svage Spor af denne Kultur, men større er dog Fundene fra den næste Periode, Køkkenmøddingstiden, hvorfra der navnlig ved Bramsnæsbugt og langs Amosedalen er gjort en Mænge Skaldyngefund, blandt hvis Rester af Husgeraad man ser, at Kulturen er gaaet et lille Skridt fremad, bl. a. ved at Pottemagerkunsten har holdt sit Indtog.

Fra den yngre Stenalder er der ligeledes gjort en Mængde Fund, det ældste paa Munkholm i Bramsnæsbugt, og man har af Fundenes Rigelighed kunnet konstatere, at Landet allerede da har været ret tæt befolket. Ogsaa Fundene fra Broncealderen er talrige, og med Vikingetiden træder vi ind i den Periode, hvor Historien melder om Landet og dets Beboere.

Nogen reel Viden om denne Del af Sjælland haves dog ikke før i Middelalderen. Hvad der gaar forud herfor maa søges i Studier af forskellig Art, hvori navnlig Stednavnene og Kirkerne spiller den afgørende Rolle.

Men paa Valdemarernes Tid ved man fra Saxo, at Landet bestod af mægtige Skove. Gennem disse skar

Parti fra Aamosen med Bro Mølle.

Aamosen sig, og allerede saa tidligt som i 1364 finder man den betegnet som Aamosen. Gennem Mosen flød Aaen, der tog Navn af denne. At den har været en anselig Vandvej, der passeredes af mange Baade, er givet, og man er endog tilbøjelig til at tro, at den har staaet i Forbindelse med Susaaen.

Endnu i Slutningen af det 18. Aarhundrede kaldte gamle Folk Aamoseaaen for Susen, og af Saxo synes det at fremgaa, at der fra Kalundborg til Næstved har

været Sejlforbindelse ad Aær. Maaske har Forbindelsen ikke været direkte, men man ved andet Steds fra — f. Eks. Stenstrups Undersøgelser af Harald Haarderaades Tog til Limfjorden — at Datidens smaa lette Skibe lod sig transportere over ikke ringe Strækninger over Land paa Ruller. Sejlladsen paa Breininge Aa har i hvert Fald været livlig. Endnu Fr. II skal være sejlet ad denne fra Kalundborg til Aunsøhus.

Om Skovenes Karakter fortæller talrige Fund i Moserne. Saaledes udgravedes i 1837 store Mængder af Naale- og Birketræer i Kongsdals Kvægmosse. Og paa Lysningerne i Skovene boede Høvdingerne med deres Hird. Da Vikingetiden var endt og Landet befriet for en Del af sin Overbefolkning, gik Hirten over til den fredelige Syssel at dyrke Jorden, og de Byer, som endnu findes, opstod.

Karakteristisk for Egnen langs Aamoseaa er de mange Møller, hvoraf de første sikkert er anlagt af Munkene, som opdyrkede Landet her. Resterne af en saadan, gammel Skovmølle var endnu omkring 1838 let kendelig paa Møllemarken ved Kongsdal.

Iøvrigt kan hele Egnen fra Bramsnæs Bugt til Jæmmerlands Bugt, fra Havrebjerg til Tissø — karakteriseres som de store Herregaardes Land. Faste Borge med Volde og Grave har Middelalderens store Navne bygget sig her i Nordvestsjælland. Af nogle af dem eksisterer nu kun et Voldsted, og man aner intet om Borgen, kender maaske knap dens virkelige Navn. Andre igen er nok forsvundet ligesom de første, men i deres umiddelbare Nærhed er en ny Gaard rejst, mindre krigersk maaske i sit Udseende, men bærende det gamle Navn i noget moderniseret Form. Atter andre staar endnu den Dag i Dag, ombygget og lidet lignende Ophavet; men

Niels Rasmussen,
Vejnspektør,
Jyderup.

Vilh. Funder,
Godsinspektør,
Jyderup.

Jacob Holm,
Godsforvalter,
Allerupgaard.

trænger man gennem Kalkpuds og Tilbygninger ind til den oprindelige Kærne, vil man finde mangt et Minde fra Danmarks Stortid, da man byggede saa smukt og rigt, som det sjældent blev Tilfældet senere.

Alle disse Borge ligger i vidunderlige Omgivelser, i saa naturskønne Omraader og saa tæt ved hinanden, at det alene derved er givet, at Nordvestsjælland hører til Landets smukkeste Egne.

Skovene er vel ikke længere saa store som i tidligere Dage, men de mange Oversigtspunkter viser dog Partier af en vis bredt skaaret Karakter, der ikke undlader at virke paa Beskueren. Og i Skovene omkring Jyderup finder man en saa idyllisk Stemning, at den har affødt en vidunderlig Digtning hos vore største Poeter.

Holbæk Amt, hvoraf den Del af Nordvestsjælland, som her omtales, udgør omtrent Halvdelen, var fra 1660 inddeelt i fire Amter, nemlig Kalundborg Amt (Arts- og Skippinge Herreder samt Samsø), Sæbygaards Amt (Løve Herred), Dragsholm Amt (Odsherred og Sejro) og Holbæk Amt (Merløse og Tudse Herreder). Fra 1707 sty-

redes de dog under Et, og i 1793 oprettedes det nuværende Holbæk Amt. Amtmanden residerede en Tid paa Vognserup.

Amtet som Helhed hører ikke til Landets frugtbareste, og dog har der fra den bedste, sydligste Del været en livlig Handel med Korn fra de tidligste Tider. Udskibningen af Korn over Kalundborg og Asnæs omtales allerede i Pontoppidans danske Atlas og i Bergens „Dannemarckis og Norgis Fructbar Herlighed“.

Følger man Landøkonomernes Beskrivelse af Amtet gennem det 10. Aarhundrede, ser man, at disse lægger Befolkningen til Last, at Jorderne ikke er saa veldyrkede som ønskeligt og Udbyttet derfor ringe.

Begtrup i 1803 roser Roskilde Amt paa Holbæk Amts Bekostning og gaar navnlig haardt frem mod Bøndernes Redskaber, som de ikke søgte at forbedre, og i Hasles Beskrivelse af Amtet fra 1844 er Angrebene paa Bønderne endnu voldsommere. Han hævder, at de agromiske Kundskaber hos Bønderne er saa ringe, som De kan taale at være, samt at Fremskridtene er meget langsomme.

Men man maa huske paa, at disse Mænd levede paa en Tid, hvor der var Bestræbelser oppe for at gøre alt for at forbedre det danske Landbrug. Det var de fleste Steder nødvendigt at bruge haarde Ord for at faa Bondestanden vækket af Dvalen, for at faa den til at indse, at det gjaldt om at erhverve Kundskaber paa mange Omraader og at følge med i tekniske Forbedringer, og dette førte ofte til, at de Mænd, der var ivrigst for at vække, brugte lidt for haarde Domme.

Hvorom alting er — var det galt paa den Tid, saa blev det hurtigt bedre. Landbefolkningen i Nordvestsjælland var ikke den ringeste, da den skulde vise, hvad

den duede til. Som det senere skal ses ved Omtalen af de enkelte Sogne, opstod der rundt om Foregangs-mænd paa saa mange Omraader, og i det hele taget viste det sig netop igennem hele forrige Aarhundrede, at det var en aandslivlig Slægt, der beboede denne Del af Landet.

En væsentlig Støtte til Forbedringer af Amtets Landboforhold, blev ogsaa det i 1812 oprettede økonomiske Selskab, der paa hvert tænkeligt Omraade greb vejledende og økonomisk hjælpende ind.

Efter Mønster taget fra andre Egne og paa Initiativ fra Sognepræsten, Pastor Walter, i Vallekilde samledes Mænd som Grev Moltke, Aagaard, Grev Lerche, Lerchenborg, van Deurs, Frydendal, og Zeuthen, Tølløse, for at stifte Selskabet.

Hvad dette har udrettet gennem fire Menneskealdre, er alt for omfattende til blot i sammentrængt Form at gengives her. De Mænd, der har arbejdet heri, og de Opgaver, der blev løst, har faaet et smukt Minde i det Festskrift som blev udsendt ved Hundredeaarsfesten i Selskabet.

Allerede i Midten af forrige Aarhundrede drog en socialpolitisk Gæring over Nordvestsjælland. Senere i 60. sluttede Lægfolk paa Grænsen af Holbæk og Sorø Amter sig sammen om indre Missionens Virksomhed og som Udslag heraf dannedes der saavel Højskoler som Valg- og Frimenigheder.

Mosen, Søerne og Kongens Møller.

Aamosen, der er Sjællands største Mose, strækker sig Sydøst for Kongsdal i en Bue Syd om Skellingsted og Vinskoven op mod Katttrup, men opstaar paa ny

Erik Gad,
Sognepræst,
Agerup.

N. K. A. Poulsen,
Sognepræst,
Viskinde-Aunsø.

Axel Høyrup,
Sognepræst,
Gørlev.

som et aflangt Mosedrag, der strækker sig i en Bredde af indtil halvanden Kilometer fra Nordøst til Sydvest, mellem Skarridsø og Tissø.

Som allerede nævnt, omtales Aamosen første Gang i et Gavebrev fra 1364 og benævntes i tidligere Tid ofte Susen.

Mosen gennemstrømmes i hele sin Længde af Hallebyaa som har sit ene Udspring i Haraldsted Sogn ikke langt fra Valsøllille Sø, og sit andet i Eskildstrup Sogn. I Nærheden af Bonderup flyder de sammen i Aamosens Leje og følger dette indtil *Bromølle*.

Denne Mølle menes at være den samme som i Sorø Klosters Gavebog for 1190 kaldes Nævitz Dampmølle (Næs—With d. v. s. Skov—Damp d. v. s. Dæmning). I 1777 blev Bromølle nedlagt, Mosens Leje udgravet og Aaløbet udvidet og fordybet, hvorefter Mosens Omdannelse til Engjord er skredet godt fremad. Fra Bromølle løber Aaen gennem Skovene ved Katstrup mod Nord, hvorefter den ved Rangle Mølle bøjer mod Vest.

Rangle Mølle gaar sammen med fire andre Møller

H. Fønnesbech Wulff.
Valgmøenighedspræst,
Vallekilde.

Jens Voldum.
Sognepræst,
Hjembæk.

Ove Krarup.
Sognepræst,
Odden.

under Navn af Kongens Møller. Møllen er endnu i Drift, men der er nu indlagt Turbine, saa at der ikke længere kræves saa megen Vandkraft; tidligere var der kun et almindeligt Vandhjul med Overfaldsvand.

Videre løber Aaen mod Vest, og passerer den næste af Kongens Møller, *Strids Mølle*. En halv Kilometer vestligere ligger Mølle Nr. 3, *Gryde Mølle*, der brændte i 1857. Den hører nu under Lerchenborg, som i høj Grad udnytter den store Mængde Sten paa dens Overdrev. Nord for Gryde Mølle laa indtil for faa Aar siden *Tyske Møllen*. Det var egentlig kun den, der hed Kongens Mølle, og den menes ogsaa tidligere at have hørt ind under Kronen.

Syd for Gryde Mølle laa endelig den sidste af dem, *Øresø Mølle*, der i Modsætning til alle de andre havde „Underfaldsvand“, fordi den laa paa saa fladt Terrain. I 1895 blev den solgt til Lerchenborg, og der blev i en Sidebygning indrettet et lille Savværk, som dreves ved Vandkraft samtidig med Møllen. Faa Aar efter blev Mølleriet nedlagt og et stort Damp-Savværk bygget.

J. Steen,
Stationsforstander,
Jyderup.

M. P. Madsen.
Stationsforstander,
Ruds Vedby.

Emil Nielsen.
Stationsforstander,
Mørløse.

Dette brændte i 1909, men blev genopført ved Svebølle Station.

Nord for Øresø Mølle løber Aaen mod Sydvest, hvor den ca. 7 Kilometer sydligere løber ud i Tissø. Paa dette Sted er der gjort en Mængde Fund, saavel fra Stenalderen som fra Bronzealderen som viser, at Stedet her fra de ældste Tider har været et søgt Overgangssted.

Hallebyaa, der ogsaa ofte benævnes Aamoseaa, er ialt ca. 60 km. lang. Efter at have passeret Tissø, løber den mod Vest, bøjer i Bjerre Enge mod Syd, følgende Indersiden af de flade Strandenge, Osen, for endelig at ende i Jammerlands Bugt, Nord for Reersø i et bredt, lavt Vand, der kaldes Flasken.

Tissø er Sjællands største Indsø. Den er ganske regelmæssig i sin Omkreds, og hele dens vestlige Bred viser en ret ideforladt Egn uden Skove eller bakkede Partier, hvorimod Østsiden er langt venligere. Landevejen gaar paa hele Østsiden umiddelbart langs Søens

Rand og passerer igennem Storskoven, Sydvest for Selchausdal.

Umiddelbart efter Istiden laa Tissøens Vand ca. 6 Meter højere end nu. Den maa saaledes have afgivet Vand til Aamosen i Stedet for som nu at modtage det.

Nordøst for Tissø ligger den langt mindre *Skarridsø*, men i helt andre Omgivelser. Man kan daarligt tænke

Skarridsø.

sig noget blidere og mere stemningsfuldt end de herlige tavse Skove rundt om denne Sø. Hver Tid paa Dagen, Sommer saavel som Vinter, Foraar saavel som Høst, har sine ejendommelige Naturstemninger. Fra et Ophold her ved Skarridsø har Drachmann skrevet et vidunderligt Digt, men ogsaa tidligere og senere Digtere har forherliget denne idylliske Plet, hvis lige man skal lede længe efter i Danmarks Land.

Det er Turistforeningernes Sag at give en nøjere Skildring af, hvor man skal finde de smukkeste Punkter

ved denne skovomkransede Sø. Jyderup, der ligger i Nærheden, har ganske faaet Karakteren af at ligge saa tæt ved et saa søgt Udflugtssted. Fra denne By i Søens nordøstlige Hjørne gror en Mængde Villaer frem, hvor Sommerpensionærer søger Naturens Fred og Helsebod.

Paa Søens Nordside, i Klak Mose, ligger Voldstedet af Skarridsholm.

En Søn af Valdemar Sejr, Knud, havde store Besiddelser her omkring og er maaske en af de første, der har beboet denne Borg. 1408 erhvervede Dronning Margrethe Skarridsholm og paa den Tid maa Borgen være blevet nedrevet.

Det er et ganske anseligt Voldsted man finder her, og dog er det nu stærkt beskaaret. Nord for Vejen ligger der to Banker og et Stykke af en Vold, og Syd for Vejen en lille Bakke, hvori er fundet nogle ejendommelige murede Rester. Mellem de to Voldbanker Nord for Vejen har der været en Grav, der for neden var sat med Munkesten. Hovedbygningen maa have ligget paa den nordlige Banke, der mod Øst endnu har bevaret sin stejle Skraaning. Ved Pløjning her er man truffet paa et stort Stykke Murstensgulv.

Herregaardene.

Nordvestsjælland er, som allerede berørt, Herregaardenes Egn som ingen anden her i Danmark. Straks, naar man passerer Amtets Østgrænse ved Elverdamsaaen og ser op over den dejlige Bramsnæsbugt med dens Skove Øer og Holme, dukker Eriksholms hvide Hovedbygning med dens rene, klare Linier frem af Parkens grønne Gemme.

Filip Beck.
Sognepræst,
Stenmagle.

P. H. Petersen.
Sognepræst.
Sdr. Jernløse.

Fischer-Jørgensen.
Sognepræst,
Svallerup.

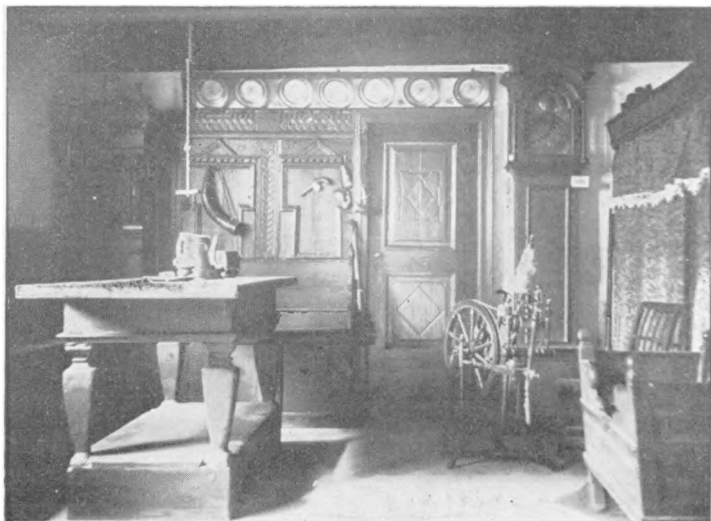
Eriksholm er opstaaet af en Landsby, Erikslev, og to større Gaarde, som af Erik Vasspyd i 1585 fik dette Navn. I 1878 købtes Godset af daværende Legationssekretær, senere dansk Udenrigsminister C. W. Greve Ahlefeldt-Laurvig.

Gaardens Beliggenhed i Eriksholm Skov og med en prægtig Park, er overordentlig smuk. Den nuværende Bygning stammer fra det 18. Aarhundredes Slutning og er i to Stokværk med en Frontespice. Ladebygningerne, der tidligere laa umiddelbart Nord for Gaarden, er efter en Brand for en halv Snes Aar siden flyttet ud paa Marken mod Vest. Paa Bygningernes Plads er i de seneste Aar dannet et smukt Parkanlæg med store Græsplæner.

Knap en halv Snes km. Syd herfor ligger *Tølløse*. Som saa mange af de senere nævnte Gaarde tilhørte den i Middelalderen Kirken (Roskilde Bispestol), som havde en Række Lensmænd med kendte Navne siddende paa den. Efter Reformationen blev Aarhusbispens, Ove Bille, forlenet med *Tølløse*, som han dog snart mage-

skiftede til Peder Oxe. Der hørte paa den Tid 65 Gaarde under Godset. Da Peder Oxes Ejendomme i 1559 inddroges, fik hans Fjende, Herluf Trolle, Tølløse til Len; men efter dennes Død og Peder Oxes Tilbagekomst gled Godset atter over paa Oxes Hænder.

Efter at Godset havde set forskellige danske Adels-

Bondestue fra Holbæk Egnen (Holbæk Museum).

mænd som Ejere ophøjedes det 1843 til Baroni. Den nuværende Besidder er Premierløjtnant W. C. S. Greve Schulin.

Tølløse er opført af Peder Oxe og Indskriften paa en Sten melder om, at Gaarden blev fuldført i hans Dødsaar 1575. Byggemaaden er overordentlig karakteristisk og kun et Par andre danske Gaarde frembyder lignende Byggesæt.

Under Tølløse hører tillige Gaardene Søgaard, Sofie-

C. von Benzon,
Jægermester,

Aug. van Ejben,
Postmester.

Vilh. Flensborg,
Herredsfoged.

holm og Sonnerup. Hovedgaarden har i alt 90 Tdr. Hrtk. Baroniets Skovareal er ca. 1100 Tdr. Land.

Sydvest for Tølløse ligger *Bonderup* i Taastrup Sogn. I gamle Dokumenter kan dens Eksistens føres helt tilbage til det 14. Aarhundrede; men til dens ældste Historie kender man kun lidt. Efter Otto Nordby kom Gaarden i Christoffer Pax' Eje, senere i Kansleren Chr. Friss', men skiftede derefter i det 18. Aarhundrede meget hyppig Ejere. I Midten af forrige Aarhundrede købte Etatsraad J. Th. Suhr den, og den hører nu ind under den Suhrske Stiftelse. Etatsraaden var en god Bekendt af Familien Heiberg og gav ved sit Testamente Johan Ludvig og hans Hustru Ret til at bruge Bonderup som Sommerbolig. De flyttede derud i Sommeren 1860, efter at Meldal havde givet Bygningen en gennemgribende Restauration. En stor Sal, Hejbergs Studereværelse, blev, til dennes Ære, dekoreret med astronomiske Symboler. Professoren døde samme Sommer paa Gaarden.

Gaarden er nu Enkestiftelse og dens Drift bortforpagtet. Der hører i alt 71 Tdr. Hrtk. til Gaarden.

Et kort Stykke fra Stationsbyen Knabstrup ligger Herregaarden af samme Navn.

Knabstrup er en af Landets ældste Herregaarde, dog ikke i sin nuværende Skikkelse, men Vest for den nuværende Bygning ligger paa en kuplet Bakke de sidste Spor af en gammel Borg, om hvilken vi ved, at den i den tidligste Middelalder har været i Hvidernes

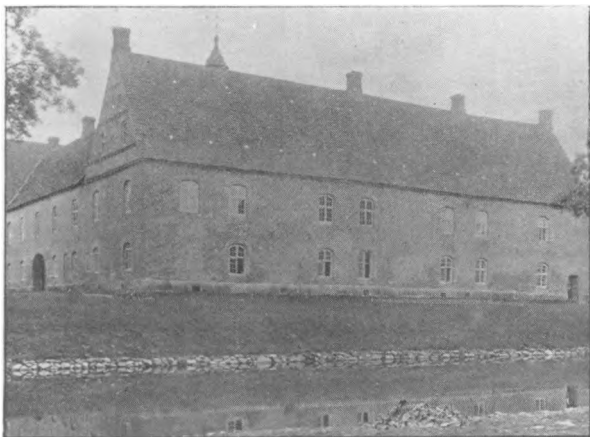
Knabstrupgaard.

Eje. Første Gang Gaarden nævnes i Dokumenter, er i 1289, da Skjalm Hvides Ætling, Niels Absalonsen pantsætter sit Gods i Knabstorp. En senere Ejer Niels Henriksen, blev fradømt Gaarden for Deltagelse i Mordet i Finderup Lade. I 1416 var Poul Laxmand den ældre, Gaardens Ejer, og blandt de senere skiftende Ejere skal bemærkes Johan Sparre, paa hvis Tid (Begyndelsen af det 17. Aarh.) den gamle Gaard brændte og den nye opførtes.

I 1745 solgtes Gaarden til Købmand Johan Lorentz

Carstens, som samme Aar adledes under Navnet Castenschiold, og fra hvem Bærerne af dette Navn stammer. I 1776 solgtes Gaarden til Justitsraad Chr. Ditlev Lunn, der var af fynsk Bondeæt, og hvis Slægt endnu ejer den.

Den nuværende Hovedbygning er en smuk rød Bygning i to Stokværk med kamtakkede Gavle. Den er med sin Østende bygget op til en ældre Bindingsværksbyg-

Kongsdal.

ning i hvilken Forpagteren har Bopæl. Smukke gamle Alléer fører fra tre forskellige Verdenshjørner ind til Gaarden, der har en prægtig Park, hvori blandt andet findes Udsigtspunktet Rejsbjerg.

Fra Knabstrup kan man nu i sydlig Retning gaa gennem dejlige Bøgeskove lige til en af Egnens andre gamle Borge, *Kongsdal*.

Kongsdals oprindelige Navn var Tygestrup. En af dens Ejere i den nyere Tid, Historikeren, H. F. J. Estrup, har meget skarpsindigt søgt at løse Spørgsmaalet om

Gaardens Oprindelse. Han er kommet til det Resultat, at Tygestrup oprindeligt har været Ondløses Ladegaard, og at det er en Mand af Hvideætten, Tyge Jurissøn. Dog synes andre Kilder at pege her paa, at ogsaa Marsken, Stig Andersen Hvide, har ejet Gaarden, hvad der dog ikke maa forlede til at antage disse to for samme Mand. Da Reedtz genopbyggede det forfaldne Tygestrup, skal han ved Udgravningen have fundet et Sværd, hvori var indridset S T I * M A R *. Dette blev opbevaret paa Gaarden indtil 1657, da svenske Officerer bortførte det.

Fra Hvidernes Eje blev Gaarden atter Klostergods, indtil den i 1580 inddrogtes under Kronen og tilskødedes den ældre Peder Reedtz.

Senere kom Gaarden i Frederik III's Eje, og denne omdøbte den til Kongsdal. Hans Søn, Prins Jørgen, solgte den til Christoffer Parsberg.

Hovebygningen paa Kongsdal, som blev restaureret 1880'erne og nu fremtræder med en rød Farve, bestaar af tre gode grundmurede Fløje i to Stokværk og er endnu omgivet af sine Grave.

Til Gaardsiden findes et ottekantet Trappetaarn med spaantækket Kuppelspir og en prægtig, gammel, massiv Egetræstrappe. Haven staar til Dels endnu i fransk Stil og har nogle særdeles smukke Fiskedamme.

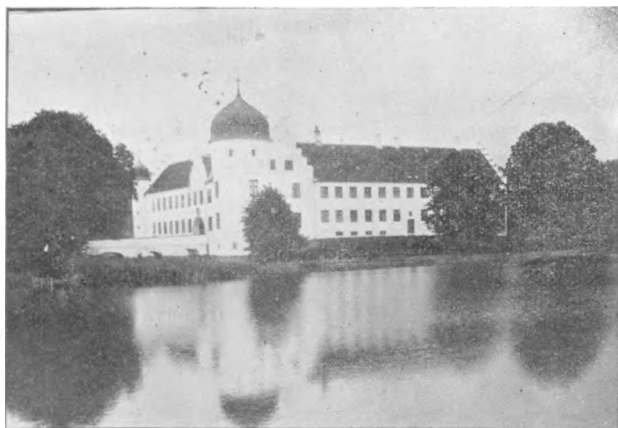
Kongsdal har ca. 70 Tdr. Hrtk., ialt 1200 Tdr. Land, hvoraf ikke mindre end 415 Tdr. Land Skov.

Den vestligste i den Trekant af Herregaarde, som ligger i denne skovrige Egn, er *Torbenfeldt*.

Denne Gaard nævnes første Gang i 1310, og man har gisnet, at den har faaet Navn efter Torben Jonesøn, som var gift med Marsk Stigs Svigerinde. Blandt senere Ejere kan nævnes Podebusk'er og Moltk'er og

Bydelsbach'er samt den berømte Rigshovmester Mogens Gøye.

Senere fik Lensmanden paa Kalundborg, Otto Brahe, Gaarden og efter denne Sønnen, Manderup Brahe, der var gift med Birgitte Trolle. Denne sidste mageskiftede Gaarden til Frederik III, der øjensynlig har haft til Hensigt at danne et sammenhængende Gods af Torbenfeldt,

Torbenfeldt.

Kongsdal, Bjergbygaard og Mørkgaard til sin Søn, Prins Jørgen. Han samlede da ogsaa disse Godser i et Birk, Frydendal Birk, men opgav senere Tanken og mageskiftede dem med sydsjællandske Gaarde. De næste to Aarhundreder bragte en stadig skiftende Sværm af Ejere, indtil den i 1883 kom i Familien Treschows Eje.

Torbenfeldt har en overordentlig smuk Beliggenhed. Bedst ses den fra den stærkt bakkede Park, hvorfra man ser den dejlige Hovedbygning ligge hvid og knejsende som en Svane i den idylliske Sø. Den ene Sidefløj er meget gammel, maaske endog fra Dronning Mar-

grethes Tid. Midtfløjen er fra det 16. Aarhundrede, men senere ombygget. Den tredie Fløj er fra 1767. Taarnet paa Sydfløjen er bygget af Manderup Brahe og de to Hjørnetaarne er tilbygget for nylig. I Hovedfløjen findes en Kælder med Vandbassiner, hvortil Vandet under en Belejring førtes i Ledninger under Søen fra en Kilde i Haven. Staldene og Ladegaarden ligger hver paa sin Holm, og paa Krageholm blev i 1668 anlagt en vidunderlig Abildgaard. Paa Vejen til Mørkøv Station blev for en Del Aar tilbage opført en Successorbolig for den nuværende Ejer, paa Egnen almindelig kaldet det gule Palæ. Det beboes nu af Forpagter Aagaard.

Hofjægermester Frederik Treschow er født i London 1878 og er juridisk Kandidat. Han er Medlem af Skamstrup—Frydendal Sogneraad og sidder i Bestyrelsen for økonomisk Selskab for Holbæk Amt, foruden at han beklæder en Række andre offentlige Hverv.

Gaar man i lige Linie mod Vest, Syd om Skarridsø, kommer man til den gamle kongelige Jagtgaard, *Angsøgaard* (tidl. Aunsøe).

Den er opstaaet af en nedbrudt Bondeby og kom efter Reformationen til Kronen. Frederik II, Chr. IV og Frederik III holdt hyppig Jagter her, og den sidste solgte den i 1667 til Oberstløjtnant Møller. Herefter kom den i Hænderne paa adskillige Ejere, hvoraf Generalbygmester Ernst byggede en Del om paa Gaarden. Hans Enke solgte den til Ejeren af Lerchenborg i 1751, og herunder har den senere hørt.

Netop hvor Asnæs begynder at strække sin Tange ud i Storebælt, ligger *Lerchenborg*. Det er Holsteneren, Gabriel Marselis, der dar lagt Grunden til dette smukke Herresæde, idet han, ved at skaffe Frederik III store Laan, erhvervede sig alt Krongodset i Kalundborg Amt.

Den nuværende Besidder er Hofjægermester C. C. L. Greve Lerche.

Lerchenborg har en fuldkommen symetrik Hovedbygning i det reneste Rococco. En prægtig, to Kilometer lang Allé fører fra Melby efter at være bøjet i en stump Vinkel lige gennem den parklignende Del af Haven. Nærmest Slottet findes en Del af det tidligere,

Agn søgaard.

pragtfulde, franske Anlæg, til hvilket der ikke udenfor vore Kongeslotte findes Mage. En mægtig Rosengård begrænses af Slottet og af tre klippede Lindegange og uden om disse løber igen Lindealléer. Hele Haven omfatter 40 Tdr. Land og rummer pragtfulde Buske og Træer. Af den nuværende Slotsgartner, Dorph-Petersen, er der anlagt en pragtfuld Stenhøj, sikkert den største i Danmark. Umiddelbart Nord for Gaarden ligger Iskælderbakken med sit ejendommelige middelalderlige Udseende og herfra er der en pragtfuld Udsigt over Asnæs, Refsnæs og Kalundborgfjord.

Fr. Sandby,
Læge.

C. Torst,
Amtsraadsmedlem.

Povl Hansen.
Højskoleforstander.

Der findes to Gaarde, som begge skylder den kendte Rentemester Henrik Müller deres Tilblivelse. *Aagaard*, der ligger ved Hallebyaa, er i sin nuværende Skikkelse opført 1675 i eet Stokværk og har en stor, smuk Have i engelsk Stil. Nær Gaarden findes en meget anselig, fredlyst Høj, den eneste i ret vid Omkreds.

Bøstrup fik i 1689 Privilegier som adelig Sædegaard. Saavel som *Aagaard* gik den ved Henrik Müllers Død i Arv til en af hans Døtre og kom derved i Bartholinernes Eje. I 1730 ejedes den af Søkvæsthuset. Den nuværende Hovedbygning i italiensk Stil er opført i ca. 1800, men har i Aarhundredets Slutning faaet tilbygget et Taarn, foruden at der er gjort andre Forandringer.

Ved den østlige Side af Tissø finder vi en Række Gaarde i Søens umiddelbare Nærhed. I *Sæby Sogn* alene finder vi ikke mindre end seks Hovedgaarde, hvoraf dog de to, *Frihedslund* og *Falkenhøj*, er udskilt fra *Sæbygaard*.

Den nordligste af disse Gaarde er *Kattrup*. Den erhvervedes i 1561 af Lauritz Iversen Serlin ved et Mageskifte med Kronen. Senere kom den blandt andet i

Rentemester Müllers Eje. Kammerherre Mylius fik kongelig Bevilling til efter sin Moders Familienavn at kalde Gaarden Raschenberg, men Navnet fik aldrig Hævd der paa Egnen. Mylius's Svigersøn, Grev Bernstorff, fik Gaarden efter denne og den gik senere, i 1894, over til dennes Søn, Grev Bernstorff-Mylius. Gaarden, der er i eet Stokværk, ligger højt knejsende paa et stort Bakkedrag.

Selchausdal.

Selchausdal hed oprindelig Gundetved og tilhørte i flere Slægtled Familien Arenfeldt, hvoraf flere var kendte Mænd i Riget, men ingenlunde særlig paalidelige. En Rigsraad, Niels Henriksen, der var Stamfader til Slægten, synes at have bragt nogle groft forfalskede Dokumenter til Torvs og synes at have levet et meget usædeligt Liv paa Gaarden. Naturligvis har ogsaa denne Gaard været i Rentemester Müllers Eje. Fra 1761 har den tilhørt Slægten Selchau og har faaet sit Navn efter denne. Bygningen er i to Stokværk og viser et Par

smukke Indgangsportaler i Sandsten. Den er omgivet af Grave og har et meget stort Parkanlæg.

Det første vi kender til *Sæbygaard* er et Sagn om, at Esbern Snare skal have ladet sit Liv her, idet han styrtede ned af en Trappe og brækkede Halsen i 1204. Siden var Gaarden et kongeligt Len, og et senere oprettet Amt fik Navn efter det. Blandt Ejerne kan nævnes Mogens Gøye og hin Wenzel Rothkirch, der reddede Chr. IV's Liv efter Slaget ved Lutter am Barenberg ved at overlade ham sin Hest. Endelig i 1664 atter — Henrik Müller.

Den statelige Hovedbygning, der kan minde noget om Odense Slot, er opført 1741 i to Stokværk og restaureret 1881. Den har en meget smuk Have og er besunget i nogle skrækelige Vers efter et Besøg af Thomas Kingo. Den ejes nu af Godsejer Grüner.

Lidt længere mod Øst ligger *Nørager*. Det er en meget gammel Herregaard, og man ved saa godt som intet om dens ældste Historie. I det syttende Aarhundrede har den været i Familien Grubbes Besiddelse, og den menes paa samme Tid at være oprettet af en Landsby paa syv Gaarde. Resterne af den ældste Bygning synes dog at tyde paa, at Gaarden er endnu ældre. Fra 1837 har Gaarden været i Familien Moltkes Eje.

I Nøragers Have findes et Par botaniske Mærkværdigheder, nemlig en *Ouercus pedunculata* (den hule Eg), samt en overordentlig smuk og righoldig Bregnesamling.

Sydøst for Sæbygaard, i Ruds-Vedby Sogn, ligger *Vedbygaard*. Efter en Restauration for en Del Aar tilbage har den gamle Borg faaet det meste af sit oprindelige Udseende tilbage. Der staar kun tre Fløje, men der er fundet Spor af den fjerde. Nord- og Sydfløjen er middelalderlige Bygninger, som med sit tykke Mur-

værk og sine Vægtergange virker stærkt paa Beskueren. De har vist begge oprindelig været i tre Stokværk og staar nu med smukke Kamgavle og gammeldags Skydehuller øverst i Muren.

Nordfløjens Vestgavl dækker for en hvælvet Kælder, hvorover der atter findes et hvælvet Rum, over hvilket

Vedbygaard.

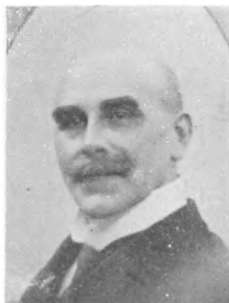
findes den gamle Riddersal og Drabantværelset med de gamle Egetræssæder til Drabanterne. I Riddersalen findes nogle gamle prægtige Dekorationer. Bygningen er omgivet af Grave.

I 1892 blev Universitetsprofessor Dr. theol. P. Madsens Hustru f. Storck, Ejer af Gaarden, og efter hendes Død for et Par Aar tilbage, bliver Vedbygaard nu indrettet til Rekonvalescenthjem for Kvinder.

Syd for Vedbygaard ligger *Kragerupgaard*, som

H. Lawaetz,
Dr. theol.,
Gjørlev.

Georg Holm,
Stationsforstander,
Gjørlev.

Henry Larsen.
Provst,
Skamstrup.

gennem Dokumenter er kendt lige fra 1327, da Matheus Faa skrev sig som Ejer til Krakæthorp. Kansleren Chr. Friis den yngre, ejede Gaarden fra 1610 og opførte da en trefløjet grundmuret Bygning i to Stokværk. Fra 1802 har Familien Dinesen ejet Kragerup, der er ombygget i 1838—43. Ladebygningerne, der brændte i 1894, er flyttet et godt Stykke bort fra Hovedbygningen, der stadig ligger omgivet af de gamle Voldgrave.

Som de sidste af denne lange Række af Storgaarde i Nordvestsjælland skal omtales *Terløsegaard*.

Gaarden er opstaaet i Begyndelsen af det 14. Aarhundrede og ejes i over hundrede Aar af Grubbe. Den har en Tid tilhørt Roskilde Bispestol, men har iøvrigt skiftet Ejere lige saa hyppigt som alle de andre danske Herregaarde.

Den der gør Terløsegaard bekendt og berømt, er Ludvig Holberg, der i 1745 købte den af Etatsraad og Landsdommer Johannes Ghristensen. Af Terløse og Brorup oprettede han i 1747 et Baroni, som han ved et Testamente, der er dateret Aaret efter, skænkede til

Rasmus Nielsen,
Herredsfuldmægtig,
Høng.

Christian Trost,
Læge,
Høng.

I. H. Teysen,
Stationsforstander,
Høng.

Sorø Akademi, dog saaledes, at der paa Tersløsegaard i søndre Sidefløj skulde indrettes et Enkesæde med fri Bolig for en „skikkelig Enke“.

Efter Holbergs Død solgte Sorø Akademi efterhaanden Jordene og nedbrød Avlsbygningerne, og Hovedbygningen, som man ikke mente at have Raad til at vedligeholde, forfaldt mere og mere, saa at den snart næsten var ubeboelig. Akademiet tænkte paa at faa Holbergs Testaments Bestemmelse angaaende Enkesædet hævet; men da købte i 1861 fire gamle Soranere Bygningerne for at opretholde Bestemmelserne, og dette virkede saaledes, at Soranersamfundet senere tog fat og lod Gaarden fuldstændig restaurere. Samtidig blev der paa Gaarden oprettet et Holberg-Museum.

Dette Museum indeholder dog kun yderst faa Ting, som Holberg har ejet, men man har ført det tilbage til hans Tid i Udseende, Indretning og Møblering og har forsynet det med en Række Billeder af Holberg og hans Omgangskreds, foruden at der findes en stor Part af Holbergs Værker i Originaludgaverne.

Tersløsegaard ligger i Byens Østudkant, og en lille Allé fører op til den. Bygningen er i tre Fløje omkring en Gaardsplads med toppede Brosten, hvor endnu ligger den store Sten Holberg benyttede, naar han steg til Hest. I Hovedbygningen er Museet indrettet, i Sydfløjen Enkestiftelsen og i Nordfløjen har en københavnsk Professor Sommerbolig. Man har fra Gaarden, hvortil der kun hører en lille Have, en udmærket Oversigt over hele Sognet. Hermed slutter saa Beskrivelsen af de mange Herregaarde paa Egnen, som har deres Oprindelse helt tilbage i Middelalderen. Og Rækken er dog ikke udtømt. A lskillige mindre Gaarde er i deres Oprindelse lige saa gammel som disse, men deres Udseende efterlader intet Minde om deres Alder, og deres Størrelse tillader ikke, at de medtages her.

II

SOGNE NE

ASMINDERUP-GRANDLØSE Sogne danner Affaldet fra Mørkemosebjerg mod Nordøst til Dragerup Skov. Jordene er gode og lerede, nærmest Højdedraget noget sandmuldede. Af Skove findes Holmeskov, Fruerskov og Grøntved Oredrev, der alle hører under Baroniet Zeuthen, og Dragerup Skov under Eriksholm. I Vinstrup skal Slægten Vasspyd allerede have boet i det 14. Aarhundrede, og senere oprettede en Mand af Slægten Søgaard, hvis gode Bygninger i to Stokværk og med Spir blev nedbrudt i Slutningen af det 18. Aarhundrede. Gaarden er dog senere genopbygget og hører ind under Baroniet Zeuthen.

I Grandløse Sogn har ligget en Herregaard, Torupgaard, der tilhørte Lensmændene paa Holbæk Slot af Slægten Pax. I 1682 lod den daværende Ejer, Admiral Niels Juel, Gaarden nedbryde, og man kender ikke dens Plads, men mener, at Ruiner, som er fundet i Tempelkrogen, kan stamme derfra.

Af Kirkerne er Hovedkirken i Asminderup en lille, højtliggende Bygning, der af særlige Mærkværdigheder i Skibets vestre Ende har nogle afbrudte Fraadstens-

buer. Prædikestolen er fra 1607 og Alteret udskåret i Renæssancestil. Der findes i Kirken et plumpt udskåret Krucifiks.

Annekskirken i Grandløse er en gammel, romansk Bygning, opført af utilhugget Kamp, hvori ses Spor af

Tølløse Kirke.

oprindelige, højtsiddende Vinduer. Der er fundet Spor af Kalkmalerier over Hvælvingerne. Paa Østvæggen i Korbuen er et Galleri med Figurer i hvert Felt. Altertavle og Prædikestol er Renæssancearbejder.

Ved Dragerup Skov ligger Marinens Søminestation, hvor der i Foraars- og Sommermaanederne indskydes Torpedoer, medens Etablissementet den øvrige Tid af Aaret ligger øde hen.

Byerne i de to Sogne er Asminderup, Vinstrup, Al-

kestrup, Vallestrup og en Del af Hellestrup i Hovedsognet, i Annekset Lille og Store Grandløse, Dragerup og Tj. pperup samt Stationsbyen Vipperød. Paa Østsiden af Fruerskov laa tidligere Byen Ejlestrup, hvoraf nu kun findes nogle Smaahuse.

A. Knudsens Købmandsgaard i Tølløse By.

Tølløse og Agerup Sogne ligger umiddelbart Syd for fornævnte. Ogsaa disse skraaner fra Grøntved Oredrevs store Højder ned mod Bramsnæs Bugt i Nordøst og Tysinge Mose i Sydøst. Ogsaa her findes en Del Skov: Nederskov og Dyrehaven under Tølløse, Eriks-holm Skov under Godset af samme Navn. Elverdamsaa danner Merløse Herreds Grænse mod Københavns Amt.

I Sognene ligger Herregaardene Tølløse og Eriks-holm, som er omtalt andet Steds.

I Hovedsognet Tølløse ligger Byen af samme Navn, samt lidt østligere Jernbanestationen, der som Jernbane-knudepunkt har vokset sig stor i de senere Aar. Den

Vilh. Visby,
Præst,
Tersløse.

F. Fenger,
Sognepræst,
Soderup.

Otaf Sadolin.
Sognepræst,
Tersløse.

omtales nærmere under Stationsbyerne. Desuden Skov- og Nørre-Vallingerød, Tjørnede, Lunderød, Nyby og Marup, samt Dele af Kværnløse og Nørre Eskildstrup. Marup var tidligere et Len under Roskilde Bispestol.

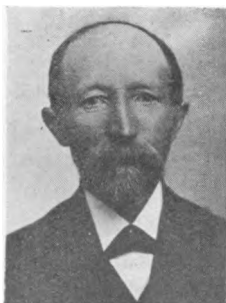
Tølløse Kirke var oprindelig en gammel Fraadstenskirke med fladt Loft, hvorpaa der var Frescomalerier. Senere blev der indbygget Hvælvinger, og i 1851 blev Kirken saa stærkt restaureret, at der intet er tilbage af det oprindelige Præg. Den har en smuk Prædikestol i Renæssancestil og rummer i baade Kirken og det tilbyggede Kapel smukke Marmorepitafier.

I Aagerup Sogn ligger Byerne Aagerup, Arnakke, Kongstrup og Bretved. I Sognets nordligste Del ligger ved Roskilde Landevej den tidligere Kro, Maltes Kro, nu en Gaard der bærer Navnet Maltes Minde. Ude i Engene, Sydøst for Aagerup, ligger Voldstede, Asserholm, eller Asaholm, der tidligere maa have ligget paa en Landtange.

For en Del i Tølløse Sogn, men iøvrigt strækkende sig ud over flere Sogne, ligger Brofelde Skov og de

L. P. Larsen,
Gaardfæster,
Igelseø.

Karl Nielsen,
Gaardejer,
Kærby.

Jørgen Jensen,
Sogneraadsformand,
Regstrup.

høje Bakkepartier i dennes Nærhed, som tilsammen udgør et af Danmarks ejendommeligste Naturscenerier. Brofelde Skov og den lidt sydligere Fledskov (denne sidste i Uggerløse Sogn) bestaar mest af Bøg, der breder sig over et stærkt kuperet Terrain. Gaar man fra Sofieholm med dens smukke Skovriderbolig mod Nord op i Grøntved Oredrev, er Terrainet straks forandret. Her er det Granskove, der vokser paa de store Bakkekoldes stejle Sider, medens smaa Mosedrag eller Søer — Grøntved Sø og Magle Sø — breder sig i Lavningerne. Gaar man atter herfra mod Nordvest op paa Mørkemosebjerg, har man en Udsigt til alle Verdenshjørner saa imponerende, at den daarlig kan beskrives, helst maa ses.

Mærkeligt nok har den danske Turist endnu ikke fundet denne prægtige Natur.

Aagerup Kirke ligger smukt ved Bramsnæsbugt. Den oprindelige Del er af Kamp, og paa de senere indbyggede Hvælvinger ses Spor af Kalkmalerier. Den oprindelige Altertavle fra 1509 har et overordentlig smukt

forgylt og udskaaret Alterskab, der i 1891 blev fortrinlig restaureret. Den ene af Klokkerne er fra 1468.

Sognepræsten i Aagerup er Pastor *Erik Gad*. Han er født den 4. Juli 1872 i København og blev Student fra Borgerdydsskolen. Han er Formand for Aagerup Menighedsraad, Skolekommission og Værgeraad.

Dannende den sydøstligste Del af Amtet ligger *Soderup, Eskildstrup og Taastrup* Sogne. De er ikke meget skovrige, men der er ikke langt fra dem over Amtsgrænsen ind til Midtsjællands store Skovpartier omkring Skjoldenæsholm. Jordene er bakkede (det højeste Punkt er Stedstrup Bjerg, 325 Fod), sandede, og grusede, paa de jævne Steder lermuldede. Langs Elverdamsaa og Tyssinge Aa findes lidt Engjord. I Soderup Sogn ligger Byen af samme Navn samt Bukkerup, Tingerup, Smidstrup, Ebberup og Dele af Kvarmløse og Nørre Eskildstrup. Sydøst for Bukkerup ligger Grønnebjerggaard med den smukke Have, som Sophus Bauditz har beskrevet som Vennebjerg i „Absalons Brønd“. Kroen paa den anden Side af Landevejen er nu nedlagt som saadan.

I Bukkerup levede omkring 1595 Fæstebonden Peder Smed, om hvem der, paa Grund af hans voldsomme Natur og Stridslyst, foreligger en længere Beskrivelse.

Nordligst i Sognet ligger Fristrup og Hesle Møller, hvoraf den første omtales i en Jordebog fra 1474.

Eskildstrup Sogn, der er Anneks til Soderup, har Byerne Kirke-Eskildstrup, Sønderstrup, Stedstrup og Borup.

Taastrup Sogn er et meget omfattende Sogn, der strækker sig helt ned til Gyrstinge Sø. Det omfatter Taastrup, Stationsbyen Merløse, Ordrup, Mølleborup,

Havborup, Udstrup og Søtofte ved Gyrstinge Sø (tidligere Magle Sø), desuden en Del af Kyringe.

Af Kirkerne er Eskildstrup en ret ubetydelig Kirke. Altertavlen i Barokstil var tidligere anbragt i Soderup, til hvilken Eskildstrup er Anneks. Prædikestolen er i Renæssancestil og Døbefonten af Granit.

Soderup Kirkes ældste Del er opført af Fraadsten, og paa Sydsiden heraf ses endnu et af de gamle smalle, rundbuede Vinduer. Altertavlen har et Basrelief i Marmor af Thorvaldsen, Prædikestolen er i Renæssancestil, men Marmordøbefonten af ny Dato. Paa Kirkegaarden ligger General du Plat begravet. Sognepræsten i Soderup er Pastor *F. Fenger*. Han er født 1851, og efter at have været Sognepræst i Glenstrup og Hjerm kom han i 1897 til Soderup. Foruden en Del Afhandlinger af kirkehistorisk Indhold har han skrevet „Guds Folks Historie“.

Taastrup har en anelig Kirke, paa hvis oprindelige Del staar indhugget: Anno 1578. Vaabenhusets smukke Dør er fra 1887. Der findes en rigt udskaaret Prædikestol, og Døbefonten er ejendommelig nok af Egetræ i Barokstil. Alteret bærer et Maleri af Olrik fra 1867.

Uggerløse Sogn er ret bakket i den nordlige Del, men har gode lerede Jorder. Langs Aamosen findes Moser og Kær, og mod Nord Skovene Fledskov og Nyrup Skov. Der findes mange fredlyste og smukke Oldtidsminder, baade Runddysser og Langdysser og ved Nyrup et Gravkammer.

Byerne er Uggerløse, Brændholt, Nyrup, Ubberup og Jonstrup. Ved den sidste By laa rimeligvis den fra det 14. Aarhundrede bekendte Gaard, Jonstrupgaard.

Uggerløses gamle Kirke, der vistnok stammede fra det 13. Aarhundrede, blev nedrevet i 1875, da den Suhrske Stiftelse lod opføre en ny af røde Mursten i

Rundbuestil efter Tegning af Arkitekt Holsøe. Det er en smuk og anselig Bygning med et højt, firkantet Taarn med kegleformet Spir og omgivet af fire mindre Spir. Skibet har tre Hvælvinger, der bæres af kraftige Halvsøjler. Altertavlen er malet af Bloch og omgives af en Egetræsramme i romansk Stil. Prædikestolen i Barokstil, Granitdøbefonten og Klokkerne stammer fra den gamle Kirke. Sognepræst er *Lauritz Munster*, født 1860, der har studeret paa Sorø Akademi og ved Universitetet.

Det største Sogn i Herredet er *Ondløse* Sogn, som til Anneks har Søndersted Sogn. Jordene er stærkt lerede med Undtagelse af lidt Sand i Bakkerne. Terrainet skraaner stærkt ned mod Aamosen. Omtrent $\frac{1}{6}$ er dækket af Skov.

Byerne er Ondløse, Ulvig, Ulkestrup og Tømmerup.

Ved Kildemosen udsprang i tidligere Tid den berømte Helligkors Kilde, om hvis nøjagtige Sted man dog er noget i Tvivl. Her holdtes til saa sent som 1870 et aarligt St. Hans Marked. Til denne Kilde knytter sig ogsaa det saa ofte varierede Sagn om Bondeknøsen, der fra Troldegildet bortfører det gyldne Bæger, som efter hans Løfte skænkes den nærmeste Kirke som Alterkalk. Kuriøst nok har Kirken endnu en smuk middelalderlig Alterkalk paa en ejendommelig Fod.

Efter Kildemarkedernes Ophør holdtes her i 40'erne store Sammenkomster af Egnens Bønder. Om Ondløse Kirke gaar der det Sagn, at Bygherren Themme forgæves søgte at rejse Kirken paa en lille Bakke — Materialierne var for hver Nat flyttet til det Sted i Ondløse, hvor han derpaa opførte St. Laurentius Kirke. Denne var i Middelalderen en berømt Valfartskirke, hvad der rimeligvis stod i Forbindelse med den nærliggende hellige Kilde.

Kernen i Kirken er af Kamp, medens Taarn og andre Tilbygninger af Mursten. Altertavle og Prædikestol i Barokstil er skænket af Fr. Reedtz og Hustru. Døbefonten har et interessant gammelt Messingfad, der forestiller Adam og Eva. Baade Præstestol og Degnestol er smukt udskåret, henholdsvis fra 1603 og 1587.

Annekset Søndersted har Byerne Borup, Sipperup, Kagerup og Jukkeruphuse. Paa det højtliggende vestlige Terrain ligger Gaarden Frederikshøj.

Kirken er lille og ubetydelig, men har ejendommelige Levninger fra Fortiden. Alter og Prædikestol er fra Chr. IV's Tid og meget smukt udskåret. Stolestaderne er fra 1590 og bærer en Indskrift. I Vaabehuset et ældgammelt Træbillede af Maria med Barnet.

Nidløse Sogn har Byerne Nidløse, Kongsted og Jerup. Der skal desuden tidligere have ligget en By ved Navn Ebberup.

Over Aamosen fører nu en Dæmning fra Kongsted til Skjellingsted.

Kirken er opført af svær Kamp i den ældre romanske Periode, men blev i det 19. Aarhundrede stærkt ombygget.

Af Oldtidslevninger i Sognet skal nævnes en Gangbygning i en Høj, et fritstaaende sekssidet Gravkammer og et Par Langdysser. Paa en Ø i Aamosen er der fundet Rester af Stenalderboplads.

Sognets Sydgrænse dannes paa en Strækning af Bjørnevadaa, medens Nordgrænsen dannes af Hallebyaa. Over et Tilløb til denne sidste, Brovadaa, fører Nordøst for Nidløse en lille Bro.

Terløse Sogns Jord er ret højt liggende med Engstrækninger langs Hareholm Aa (Tudeaa) mod Syd og

Bjørnevad Aa mod Vest. I Sognets Nordkant ligger Bøgeskov, hvorigennem Tølløse—Høng Banen løber.

Byerne er Brandstrup, Karsholte og Allerup. Ved Avls-
gaarden Dianalund, i Bøgeskov ligger Dianalund Station.

I Sydudkanten af Bøgeskov ligger Hospitalet Philadelphia, der danner en hel stor, hvid By. Præst ved „Kolonien Philadelphia“ er Pastor Vilhelm Visby. Han er født 1873 i Aarhus og var efter sin Embedseksamen i 1899 Lærer ved københavnske Skoler. I 1904 blev han cand. mag. og ansattes tre Aar senere ved den omfattende Virksomhed Philadelphia. I 1914 var han Tilsynsværge for Københavns Magistrats Plejebørn og i 1917 blev han Medlem af Kolonien Philadelphias Bestyrelse.

Terløse Kirke stammer i sin ældste Del fra det 12. Aarhundredes Midte, men kun et lille rundbuet Vindue paa Sydsiden er bevaret. Det oprindelige Bjelkeloft blev omkring Aar 1500 ombyttet med Krydshvælvinger, og senere er Kirken restaureret i 1864. Den næststørste Gravsten, der findes i Danmark, og tillige den rigest ornamenterede findes her i Kirken og er over Erik Bølles Datter, Kirsten.

Medens Stenmagle Sogn, der hører til Sorø Amt, som en Tunge strækker sig ind i Holbæk Amt, er lige det omvendte Tilfældet med *Stenlille* Sogn. Jordene er meget ujævne, bakkede og stenede, i Nord langs Aamosen fladere og sumpede. Af Skove findes Orebo Skov, Sandbjerg Skov og Laarups Plantage, der tilsammen dækker $\frac{1}{8}$ af Sognets Areal.

Byerne er Stationsbyen Stenlille, Saltofte, Tjørntved, Skurup, Sandlyng og Laarup. Der findes tre Gaarde, der er over 12 Td. Hartk., medens en fjerde, Petersminde, for seks Aar siden blev solgt til Udstykning. Hovedbygningen anvendes nu til Sommerpensionat.

Stenlille omtales udførligt i Afsnittet om Stationsbyerne.

Vi gaar nu atter mod Nord i Merløse Herred til *Nørre-Jernløse* Sogn. Jordene er bakkede, især mod Nordøst, men falder af mod Vest mod Regstrup og Tudse Aaer, langs hvilke der findes Mose- og Engstrækninger. En Del af Løvenborg Skov ligger i Sognet.

Stenlille Hotel.

Byerne er Nørre-Jernløse, Regstrup, Hanerup og Dramstrup.

Nørre-Jernløse ligger paa et Højdedrag, hvorfra der er vid Udsigt til alle Verdenhjørner. I Byens Vestudkant ligger paa Byens højeste Punkt en Mølle. En tidligere Hovedgaard i Byen omtales allerede i 1347. I Dramstrup Mose blev der i 1850 fundet en smuk Broncelur med tilhørende Kæde.

Nørre-Jernløse Kirke bestaar i den oprindelige Kærne af Kamp og har et firkantet Kor med Korrunding af Fraadsten. Taarnet er halvt af Kamp, halvt af Mursten.

Den blev i 1895 restaureret under Ledelse af Arkitekt Zeltner og er en smuk Prøve paa det 12. Aarhundredes Rundbuestil. Over Korrundingens ene Vindue ses en Stenorm, der kryber nedad Bygningen. Hvælvingerne er i Spidsbuestil. Over Alterbordet er et smukt udskåret middelalderligt Krucifiks.

Paa Frimandsgaarden bor den tidligere Møller og Købmænd, Gaardejer Jens Larsen, der døbte Gaarden i 1908. Han var Formand for Ondløse Mejeri og er nu Formand for Ondløse-Søndersted Sogneraad.

Kvandløse Sogn har meget højtliggende Jorder mod Syd, hvor det højeste Punkt er det under Tølløse Sogn tidligere omtalte Mørkemosebjerg (105 m). Af Skove findes i denne sydlige Del Dele af Brofelde Skov, Nyrup Sogn, og Gallø Oredrev. Den midterste og nordlige Del af Sognet er fladere og Jordene stærkt lerblandede.

Byerne er Kvandløse, Holløse, Igelsø og Brofelde. Kvandløse strækker sig langs Holbæk—Ringsted Landevej og har en Række store, gamle Gaarde.

I Byen har tidligere ligget en Hovedgaard, som omtales flere Gange i det 14. og 15. Aarhundrede. De Kvandløse Bønder har altid været af en egen kraftig og aandsfrodig Retning. Fra deres Trængselsaar véd vi, at de som Hoveritjeneste maatte køre Sten og Grus til den nye Kallundborgvej, medens deres egen Vej var i en skrækkelig Forfatning, opkørt med syv til otte Spor ved Siden af hinanden.

Kvandløse Kirke har et aneligt Skib med Hvælvinger i Spidsbuestil. Paa Nordsiden af den ældste Kampestensbygning fra det 12. Aarhundrede ses Spor af smaa rundbuede Vinduer og indvendig over Hvælvingerne en meget smuk al Fresco-Bort i romansk Stil samt Spor af Kalkmalerier. Altret i Renæssancestil er

udført af Johannes Albertus 1624. Prædikestolen er udskaaret i Egetræ, Døbefonten af Granit. Desuden findes et smukt stort, middelalderligt Krucifiks. Paa Kirkegaarden findes Resterne af den gamle Kirkelade.

Sydøst for Igelsø ligger i smukke Naturomgivelser en lille Frimenighedskirke, St. Stephan, som i disse Omgivelser minder meget om et katolsk Bjergkapel. Den er opført i 70'erne af Frimenighedspræst Grundet.

Som Gaardfæster paa en Gaard i Igelsø, der hører under Baroniet Zeuten, sidder *L. P. Larsen*. Han er født i 1867 paa Gaarden og overtog denne i Livfæste i 1914 efter at have bestyret den i en række Aar for sin Moder, Hans Larsens Enke. Han var i en Række Aar Sogneraadsformand, og i 1910 blev han Medlem af Holbæk Amtsraad.

I det lave Terrain mellem Nørre-Jernløse og Kvandløse Sogne ligger *Sdr.-Jernløse* Sogn. Mod Syd hæver Jordene sig mod Søndersted Sogn, men er overalt lerede og noget stenede. Af Skove findes Hellede Skov ved Knabstrup.

Byerne er Sdr.-Jernløse, Snevre, Krøjerup, Lille Knabstrup og Mogenstrup. Desuden findes et Par Samlinger af Huse, Kræmmerstenshuse og St. Thomashuse.

Sdr.-Jernløse Kirke bestaar af Kamp blandet med Fraadsten i sin ældste oprindelige Del. Altret med Ramme i Renæssancestil har et Maleri af Konstantin Hansen. Prædikestolen er ligeledes i Renæssancestil og Døbefonten af Granit. Paa Stolestaderne ses Laxmands, Gert Ulfstands og Gjorrild Gyldenstjernes Vaaben. I Skibet findes desuden et gammelt Krucifiks. Sognepræsten Sdr.-Jernløse—Søstrup er Pastor *P. H. Petersen*, født 1872 i Oreby.

Anneks sognet til Sdr.-Jernløse er *Søstrup*. Jordene

er ret bakkede, men langs Kalveaaen, der gennemskærer Sognet i Øst—Vest, findes en Del Tørvejord og Eng.

Byerne er Søstrup, Sasserup, Tingtved, Borup og Springstrup. Søstrup ligger paa et Højdedrag, hvorfra der er en glimrende Udsigt over hele Kalvemosen og Bakkerne, der paa Nordsiden af denne dækker for Holbæk Fjord. I den hyggelige gamle Skoles Have findes en Stendysse, og i Byens Vestudkant ligger den store Bakkeknold, Søstrup Bjerg. I Østudkanten ligger Kirken paa en nøgen Bakke, saa at den ses viden om.

Selve Kirkebygningen er baade i det ydre og indre ret uanselig. Den er opført af Kamp og Mursten og har Altertavle og Prædikestol i Barokstil fra Chr. IV's Tid.

Fra Bakkerne omkring Tingtved Mølle er der en Række smukke Udsigter over Holbæk Fjord og Tudse Næs, ja helt op til Vejrhøj.

Af Tudse Herred skal her omtales *Mørkøv* (Mørke) Sogn. Jordene er i den sydligste Del bakkede og temmelig sandede, mod Nord jævne og lerblandede. Gislinge Aa eller Kobbøl Aa danner Sognets Vestgrænse (Tilløb Møllerenden), Tudse Aa danner Østgrænsen. Af Skov findes Mørke Skov og Vented Skov.

Byerne er Mørke (tidl. Myrækow), Mørkøv Stationsby, Tvede, Bakkerup, Vented og Nøkkentved.

Ved Vented ligger en Station, der mærkelig nok har faaet Navnet Knabstrup. Den gamle By ligger Nord for Jernbanelinien, medens den nye, der altid opstaar ved Jernbanestationer, breder sig Syd og navnlig Vest for denne. Lige ved Jernbanen ligger Restaurationen Skovly. Nord for Stationsbyen ligger den lille Knabstrup Dyrehave, og i dennes Nordudkant Dyrehavegaard, der er en Forpagtergaard under Dorthéalyst.

Mørkøv Kirke er opført af Mursten, men har Vaaben-

hus af Kamp. Paa Hvælvingerne er der 1872 fundet Kalkmalerier. Altertavlen er i gotisk Stil, men er et nyt Arbejde ligesaavel som Prædikestolen. Et betydeligt Kunstværk er Forsiden af det gamle Alterbord, som endnu findes i Kirken. Paa dette ses tre Kvindefigurer, men den gamle katolske Altertavle, der viste Kristus i

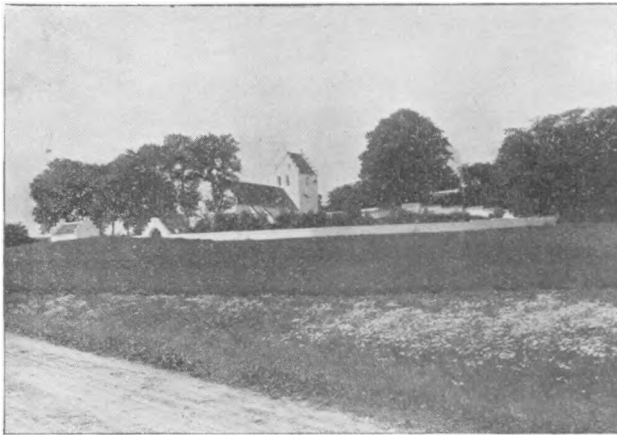
Købmand J. Chr. Hansen, Blichmanns Eftf.'s
Gaard i Mørkøv.

fuld Størrelse samt nogle Helgener, er fuldstændig forsvundet.

Skamstrup og Frydendal Sogne ligger umiddelbart Syd herfor. Jordene er stærkt bakkede og naar sit højeste Punkt i Knøsen (99,2 m). Navnlig Frydendal Sogn er stærkt skovbevokset (Orekrog, Dyrehaven og Nyvænge), i Skamstrup Sogn Vinskoven.

I Hovedsognet ligger Byerne Skamstrup, Syvendekøb, Bennebo, Sørninge og Skjellingsted. I Frydendal Sogn findes ingen Landsbyer.

Skamstrup er en anselig By, som krones smukt af sin statelige Kirke. Navnet stammer rimeligvis fra det gamle danske Mandsnavn, Skammel eller Skælm. Ved Byen ligger paa en Banke, der kaldes Giersebjerg, Resten af et tidligere Befæstningsanlæg. Af nogle Forskere er dette blevet antaget for en gammel Borg i Hvidernes

Parti fra Skamstrup med Kirken.

Eje, medens Pontoppidan i sit danske Atlas anser det for at være en Redoute fra Svenskekrigen (1650), og han sammenligner den i Udseende med Wallensteins Lejr ved Aarhus.

I Skamstrup ligger der et Hospital, der stiftedes i 1843 af Kammerherre v. Deurs. Det bar i tidligere Dage Navnet Stakkelhuset og havde ved Oprettelsen Plads til 10—12 Lemmer.

Skamstrup Kirke er i sin ældste Del opført af Kamp med en Munkestenscant og har Spor af rundbuede Vinduer og Døre. Kirken blev i 1862 moderniseret.

E. C. Eriksen,
Sognefoged,
Nidløse.

J. M. Christensen,
Sogneraadsformand,
Ulstrup.

Hans Andersen,
Politiassistent,
Svebølle.

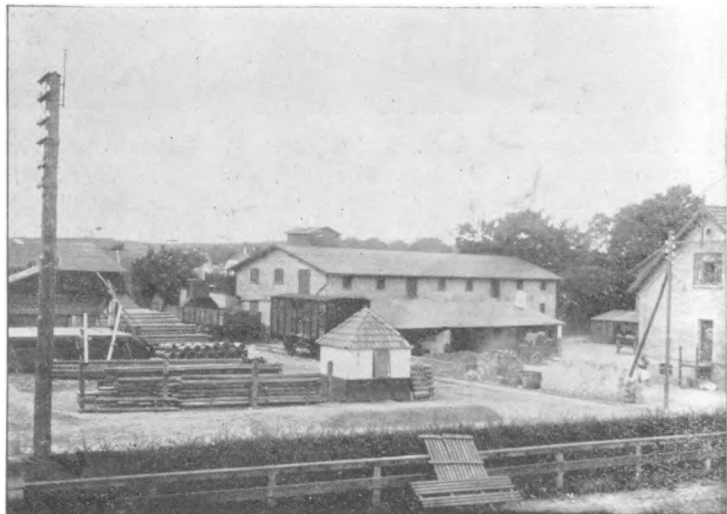
Prædikestolen er i Renæssancestil fra 1591, og den gamle Granitdøbefont har Slangefigurer paa Foden. Et af Stolestaderne er fra 1584. Altertavlen er et nyere Arbejde. Kirken er iøvrigt udførligt beskrevet af Sognepræsten, den kendte Provst Larsen.

Provst *Larsen* er født 1860 i København. Han er Medlem af Bestyrelsen for Foreningen til gamle Bygningers Bevarelse og for Museet for Holbæk og Omegn. Han har iøvrigt udpræget historiske Interesser. Af kirkelig Literatur har han bl. a. udgivet et Skriff: „Hvad skal vor Tid med Religion?“ samt en Bog om gammel kristelig Digtning: „Christ og Satan“, der navnlig behandler Angelsachserne. Desuden har han udgivet en Skildring af Frederik Nielsen som Biskop.

Sydvest for Skamstrup ligger Bakkeknuden Knøsen, som tidligere ikke kunde pløjes eller saas paa Grund af den store Mængde Sten, der laa paa Toppen og paa vestre Side.

Sognet har været særdeles rigt paa Oldtidsminder. I Vinskoven findes en af de største, kendte Langdysser

med 65 fritstaaende Randsten og et stort Gravkammer med Overligger. I Vinhusets Gaard staar et gammelt Alter paa fem Opstandere, der dækker over et nu noget sammenstyrtet Dyssekammer. I Vinskoven findes ogsaa en mægtig Rullesten, Firetønderstenen, ved hvil-

Købmand Chr. F. Jensen & Søns store Lagerplads og Magasiner
i Jyderup.

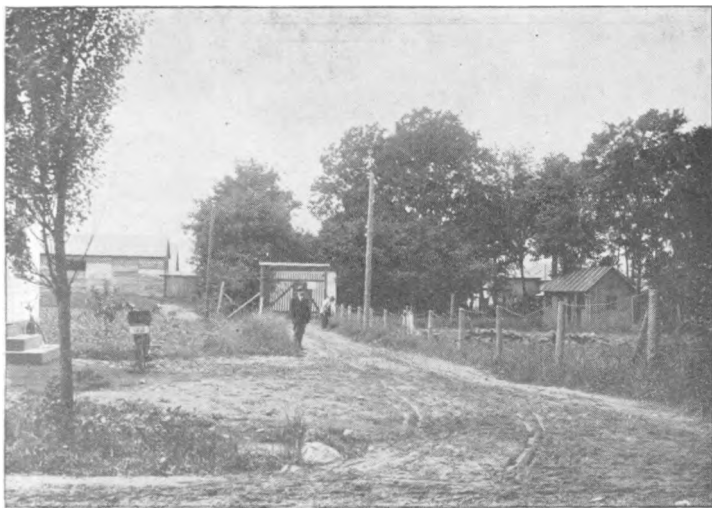
ken Bønderne i gamle Dage skal have drøftet Sognets Anliggender.

Frydendal Kirke er mærkelig nok opstaaet paa Grund af en af Ejernes Svagelighed, idet Hr. Engelbrecht Bydelsbak søgte om Kongens Tilladelse til at opføre en Kirke nær Gaarden, da hans Helbredstilstand ikke tillod ham at drage saa langt som til Skamstrup.

Det er en smuk lille Borgkirke med en Prædikestol af fortrinligt Rennessancearbejde. Altertavlen er fra det

19. Aarhundredes Begyndelse og Døbefonten af Messing paa Marmorfod. En af Klokkerne er fra 1469.

Birkedommergaarden laa tidligere for Enden af Alléen og i Nærheden af denne en Vandmølle med Stampværk.

De danske Sprængstoffabriker i Jyderup.

Jyderup Sogn er i den sydligste Del bakket, nordligere mere jævnt med sand- og lerblandede Jorder. Af Skove findes den lille Jyderup Skov mod Nord og Tornved Skov (Lindebjerg Skov) sydligere. I begge Vestkant løber Ravnebækken, der Øst for Axelholm løber under Ravnevad Bro. I Tornved Skov ligger Højdepunktet Højbjerg (77 m) og Nord for Skoven det grønklædte Lille Højbjerg.

Byerne er Jyderup, Høed og Tornved.

Jyderup bestaar af to Byer, den oprindelige By Øst

Poul Reck,
Skovrider,
Ruds Vedby.

A. Frederiksen,
Skovrider,
Selchausdal.

N. Black,
Skovrider,
Conradinelyst.

for Stokkebjerg Skov og Stationsbyen ved Skarridsøens nordøstlige Hjørne. Den sidste omtales nærmere under Stationsbyerne, hvor ogsaa bringes et Billede af Kirken.

Jyderup Kirkes Skib og Kor er opført af Kamp og har rundbuede Vinduer og Døre, medens Taarnet er opført af Munkesten. Altertavlen er et umalet Træskærerarbejde i Renæssancestil ligesom Prædikestolen. En ottearmet Messinglysekroner er skænket Kirken i 1714. Kirken har Kalkmalerier fra det 15. Aarhundredes Begyndelse.

Gaar vi nu over i Skippinge Herred træffer vi først *Holmstrup* Sogn, der er Anneks til Jyderup.

I den ældre Middelalder udgjorde Holmstrup og Aunsø eet Sogn, der kaldtes Læsøholm, et Navn det havde faaet af den ved Læssø liggende Holm, som endnu bærer Navn af Kirkeholmen. Kirken er imidlertid borte og Søen forlængst tilgroet. Den bærer nu Navn af Præstemosen.

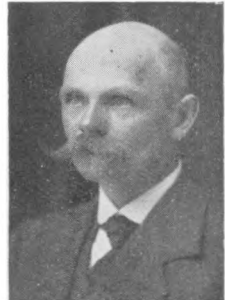
Jordene er højt liggende og bakkede, dog findes en Del lave Strækninger langs Hallebyaa. Der findes store

Otto Schrøder.
Stationsforstander,
Mørkøv.

Søren Nielsen.
Sogneraadsformand,
Uggerløse.

H. P. L. Hansen.
Sogneraadsformand,
Kirkeeskildstrup.

Skove (Store Møsten, Regstrup Skov og Delhoved Skov). Den sydøstlige Del af Skarridsø hører til Sognet.

Holmstrup Sogn er bekendt for sin overordentlige Naturskønhed. De kraftige Bakkedrag, smaa Søer og Moser virker stærkt paa Beskueren, og Holmstrup By med den smukke Kirke virker helt middelalderlig i disse Omgivelser. Egnen har i tidligere Tid været bekendt for sine dygtige Haandværkere, især Smede og Vævere. Ved Benzonslund blev der tidligere drevet et omfattende Ferskvandsfiskeri.

Byerne er Holmstrup, Axelholm, Kajemose og Brokøb. Af større Gaarde findes Dønnerup (en Tid kaldet Benzonslund) og Grundmosegaard. Rangle Mølle og Bromølle er tidligere omtalt under Kongens Møller, dog skal her tilføjes, at der ved den nuværende Bromølle Kro findes et af de største Taxtræer i Danmark, 35 Fod højt og Stammens Omtang 6 Fod.

Holmstrup Kirke er en meget anselig Landsbykirke, som Dr. Larsen mener er bygget som en Afbildning af Roskilde Domkirke. Den var i den katolske Tid helliget

Martin Hansen,
Sogneraadformand,
Kundby.

Jens Larsen,
Sogneraadformand,
Frimandsgaard.

S. O. Sørensen,
Sogneraadformand,
Badstrup.

St. Severinus eller St. Søren, og Byen nævnes endnu ofte St. Søren's Holmstrup. Kirken er helt opført af Munkesten, den ældste Del i 1492 af Biskop Niels Skave. Efter en Restauration i 40erne staar det indre nu hvidkalket med store Ribbedekorationer. Vinduerne er spidsbuede.

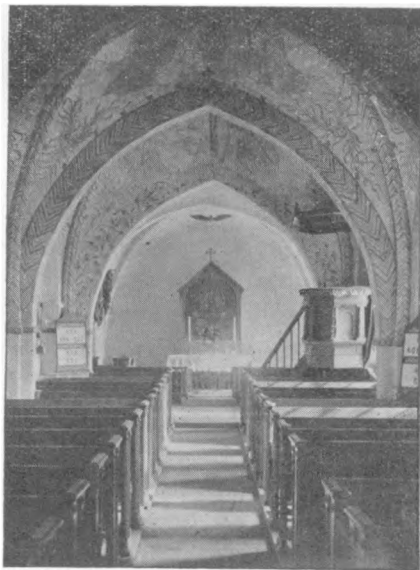
Altartavlen er stor og har et smukt udført Billedskærerarbejde i gotisk Stil. Den er stærkt forgyldt og har efter katolsk Skik to Fløje. Som endnu en Rest fra den katolske Tid findes under en løs Dækplade i Alterbordet St. Søren's Taa. Prædikestolen er i Renæssancestil (1647) og bærer de Urners og Lindenovers Vaaben. Granitdøbefonten har Rebsnoning. I det nordlige Sidskib findes et udskaaet Billede af St. Søren og Johannes den Døber, i det sydlige et lignende af Maria med Barnet. Der findes ogsaa nogle gode Korstole i gotisk Stil.

Fra Kirken er der til Nationalmuseets anden Afdeling afleveret nogle meget smukke og sjældne Kirkeruder med Glåsmosaik, der forestiller Maria med Barnet,

en Biskop (St. Søren?) samt Biskop Niels Skaves Vaaben.

Kirkegaardsmuren er overordentlig smukt opmuret af Munkesten, og i Kirkegaardens søndre Side vil Traditionen vide, at der har staaet et Kloster. Paa den vestlige Del af Muren er der anbragt store, flade Blindinger med Skydeskaar.

Syd for Holmstrup By ligger i et lille Mosedrag St. Søren's Kilde, nu en af store Sten sat Brønd. Den blev tidligere meget besøgt paa Grund af sin formentlige Lægedomskraft. I gamle Dage afholdtes der ved Kilden fire Markeder aarlig, men disse trak efterhaanden saa megen Uskikkelighed med sig, at de udartede til Drikkeri og Slagsmaal. Til

Viskinge Kirke.

Trods for, at Chr. III og Frederik II flere Gange forbød dem, holdt de dog ved længe efter.

I Sognet har tidligere ligget et Par Byer, som nu er forsvundet, Gungethorp og Rextorp, af hvilken sidste Regstruphuse dog maaske er en Levning.

Viskinge og *Agnso* Sogne ligger Vest for Holmstrup. Den første har ret jævne Jorder, den sidste højtliggende og bakkede med bratte Affald. Bregninge Aa løber

M. Lillienskjold,
Direktør,
Gjørlev.

Chr. Vestervang,
Malermester,
Gjørlev.

N. K. Henriksen,
Mejeribestyrelse,
Gjørlev.

gennem dem begge, og i Agnsø Sogn findes en Del Skov.

Hovedsognet har Byerne Viskinge, Rugtved og Løgtved. Viskinge Kirke ligger paa en Banke, og dens oprindelige Del af utilhugget Kamp bærer Spor af smaa rundbuede Vinduer. Paa Hvælvingerne er afdækket gode Kalkmalerier fra det 15. Aarhundredes Slutning. Den ældste Altertavle brændte i 1744, den nuværendes Billede er et Maleri af Gertner. Prædikestolen er i Renæssancestil, og ved Siden af Altret findes en Ligplade af Træ over en tidligere Præst.

I Annekset Agnsø ligger Byen Svebølle samt, lige i Sognets Vestgrænse, Svebølle Jernbanestation. Agnsøgaard er tidligere omtalt under Herregaardene, men desuden findes i de to Sogne af større Gaarde Lerchesminde, Løgtvedgaarden og Svebøllegavn.

Sognepræsten i de to Sogne er Pastor *Kristian Poulsen*. Han er født 1855 i Lomborg Sogn ved Lemvig. Han er Formand for de derværende Menighedsraad,

Søren Petersen.
Købmand,
Høng.

Vilh. Petersen.
Maskinfabrikant,
Høng.

Witrock Hansen.
Isenkrammer,
Høng.

Værgeraad og Skolekommission samt for en Række andre Foreninger inden for Indre Mission.

Værsløv Sogn har gode lermuldede, mod Syd og især i Midten højtliggende og bakkede Jorder, der mod Nord falder jævnt af mod Saltbæk Vig. Ved Udtørring af denne har Sognet indvundet flere Hundrede Tdr. Land. Af Skove findes Snevris Skov. Af Byer findes Værsløv og Asminderup, af større Gaarde Birkendegaard, Værsløvgaard og Aldersro.

Værsløv Kirke har Skib og Kor af utilhugget Kamp og har vist ogsaa haft et Taarn af Kamp. Altertavlen og Prædikestolen er i sen Renæssancestil, Granitdøbefonten har rundbuede Felter paa Kummen. Paa Skibets Østgavl er der Spor af Kalkdekorationer.

Sognepræsten er Pastor *P. Madsen*. Han er født 1860 i Tranekær og er dimitteret 1879 fra Skaarup Seminarium. I 1887 blev han theologisk Kandidat.

Af Sognets mange Stenaldermindesmærker er der fredlyst et Dyssekammer ved Asminderup, samt ved Aldersro flere Jættestuer, hvoraf en er tildels fritstaaende,

Jens Christian Kønigke.
Hotelejer,
Jerslev.

Jacob Hansen.
Købmand,
Merløse.

L. P. Jensen.
Købmand,
Tølløse.

de andre i Høje, deraf to sammenstødende i een Høj, der ogsaa rummer et lille Stenkammer med tilhørende Gang.

De vestlige Sogne hører til Arts Herred.

Rørby Sogn har højtliggende og bakkede Jorder, der for det meste er lerede, ved Storebæltskysten dog noget sandede. Skove findes ikke, derimod flere Mosestrækninger, Bavnemose, Tranemose og Rørmose.

Byerne er *Rørby*, *Kjærby* og *Uggerløse*. Ved *Uggerløse* findes et firsidet Voldsted paa en Banke, der før har været omflydt af Vand paa de tre Sider. Det stammer fra den tidligste Middelalder.

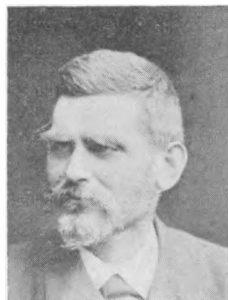
Af *Rørby Kirke* er den midterste Del af Skibet opført af utilhugget Kamp, paa hvis Nordside har ligget et Kapel, som aabnede sig ind mod Kirken med en halvrund Bue, som endnu skimtes. Kirken er restaureret i 1860. Altertavlen er i sen gotisk Stil, Prædikestolen et Renæssancearbejde. I Kirken er ophængt et Brystharnisk med Frederik IV's Monogram, et Stykke af en Kaarde

Mogensen,
Bagermester,
Dianalund.

M. Mikkelsen,
Købmand,
Merløse.

I. Folkmann,
Snedkermester,
Jyderup.

og et Par Sporer, medens en Indskrift med Oplysning om disse Sagers Historie er forsvunden.

Sognepræsten er Pastor *Gunnar Borch*, som er født 1874 i Vester Hornum Præstegaard. Han blev theologisk Kandidat i 1898. Han er Formand for Menighedsraad, Værgeraad og Kirkebestyrelse samt i 1918—19 for Hjælpekassen.

Aarby Sogn omfatter hele Asnæs. De lermuldede Jorder er bakkede mod Øst men sænker sig jævnt mod Asnæs's Pynt, der afsluttes af stejle Skrænter mod Havet. Paa Sydsiden af Halvøen ved Sønderstrand ligger Firehøje og Bastrup Klint. Paa Halvøen ligger Forskoven og Vesterskoven samt et Par Smaaskove i Nærheden af Lerchenborg.

Byerne er *Aarby*, *Bastrup* og *Melby* samt fire Samlinger af Huse. Til *Lerchenborg*, der er omtalt under Herregaardene, hører Avlsgaardene *Hedevigslust* og *Mineslund*.

Aarby ligger paa et Højdedrag kun en god Kilometer vest for *Rørby*. Ved *Ormshøj*, Vest for *Byen*, er

der i to sammenstødende Jættestuer gjort det største og vigtigste Jættestuefund herhjemme.

Kirkens oprindelige Bygning fra den tidligere Middelalder var meget lille, men er senere bleven udvidet baade i Slutningen af Middelalderen og i den senkatolske Tid. Den er restaureret 1857—58. Den prægtige Altertavle med Fløje er fra omkring Aar 1500, den prægtige Prædikestol i Renæssancestil fra 1634. Præsten, *Peter Ivertsen*, er født 1874 i København.

Ubby Sogn har højtliggende lerede og lermuldede Jorder. I Saltofte Bakker hæver de sig til 80 m. Sognet har hverken Skove eller Vandløb, men ved Kjelleklinte findes en Del Tørveskær. I det 17. Aarhundrede laa de øde Saltofte Jorder ind under Vesterbygaard i Jordløse Sogn.

Byerne er *Ubby*, *Frankerup*, *Forsinge*, der har Station paa Slagelse—Vørslevbanen, *Klovby* og *Skjelleklinte*. I *Forsinge* laa forud en Hovedgaard.

Ubby er bygget malerisk paa en høj Skrænt, der sænker sig mod Syd, og over hvilken dens store, smukke Kirke hæver sig. Kirkens meget gamle, ældste Del (fra første Halvdel af det 12. Aarh.) havde et anseligt Skib af utilhugget Kamp med tilhugget Hjørnekvadre og rundbuede Vinduer. Igennem Middelalderen er den flere Gange bleven ombygget, men bragtes i 1871 saa vidt mulig tilbage til den oprindelige Skikkelse, saa at den nu staar med et ganske ejendommeligt Indre. Altertavle og Prædikestol er i Renæssancestil, den ældgamle Døbefont er udhugget i Kalksten. Paa Vaabenhusets Væg melder en Indskrift, at *Esbern Snare* byggede Kirken i 1179, men Kirken er ældre og Stenen langt yngre.

Derimod skal *Esbern Snare* have ejet en Gaard i

Ubby og har maaske ombygget Kirken. Ved Restaurationen blev det godtgjort, at Kirken øjensynlig har været indrettet til Forsvar. Traditionen melder, at der har været underjordisk Forbindelse mellem Kirken og Esbern Snares Gaard, men i alt Fald har den sikkert været et Led i Byens Forsvar.

Der haves Oplysning om i alt 30 Stenaldermonumenter i Sognet, men en stor Del af disse er ødelagt. Vest for Byen findes en af Danmarks smukkeste og største Jættestuer, ved hvis Udgravning fandtes baade Skeletter og adskillige Flinteredskaber og Lerkar.

Svallerup Sogn har gennemgaaende højtliggende Jorder, der er lerede eller noget stenede. Fra Bjerreby strækker sig et Bakkedrag ned mod Stranden, hvor det ender i nogle høje Bakker, Urhøj (53 m), Tverhøje og Skaanshøj, ved hvilken der udspringer en lille Kilde. Sognets Sydgrænse gaar fra Aagerup Mølle langs Hallebyaa, saaledes at hele den tidligere omtalte Engstrækning langs Jammerlandsbugt, Osen, hører med til Sognet.

Byerne er Svallerup og Bjerre.

Af den tidligere By, Aagerup, er der nu kun Møllen og et Par Smaabygninger tilbage i Nærheden af Avlsgaarden Philipsdal.

Svallerup Kirke stammer fra den tidligere Middelalder, men af den oprindelige Bygning er kun Skibet tilbage. Altertavle og Prædikestol er i Renæssancestil fra Chr. IV's Tid. Den gamle Granitdøbefont har to raat udhugne Hoveder. Paa Kirkegaarden ligger en godt bevaret Kirkelade fra Middelalderen.

Mellem Svallerup Sogn og Tissø ligger *Store Fuglede* Sogn. Jordene er gode og lerede, og langs Aamosen findes gode Engstrækninger, der breder sig mod Nord

op mod Store Fuglede og Flinterup under Navnene Maderne og Iglemose. Øst for Tystrup findes en vel bevaret Langdysse med en omtrent 300 Fod lang Jordhøjning og 70 meget høje Randstene, der gør den til en af de anseligste i Landet.

Byerne er Store Fuglede med den vestligere liggende Stationsby Fuglede, Tystrup og Flinterup.

Store Fuglede Kirke hed i Middelalderen St. Peders Kirke, men kun Skibet af utilhugget Kamp er bevaret. Kapellet er tilføjet i den katolske Tid og kaldtes Vor Frue Kapel. Altertavlen i sen Renæssancestil, og Alterbordet har et Antemensale malet paa Træ, omkring Aar 1500. Prædikestolen er et Træskærerarbejde fra Midten af det 17. Aarhundrede. I Kirken findes desuden et mindre Alterskab fra den senere Middelalder.

Nordvest for dette Sogn ligger det ganske lille *Lille Fuglede* Sogn. Jordene ere lerøde og stenede, ned mod Søen noget sandede.

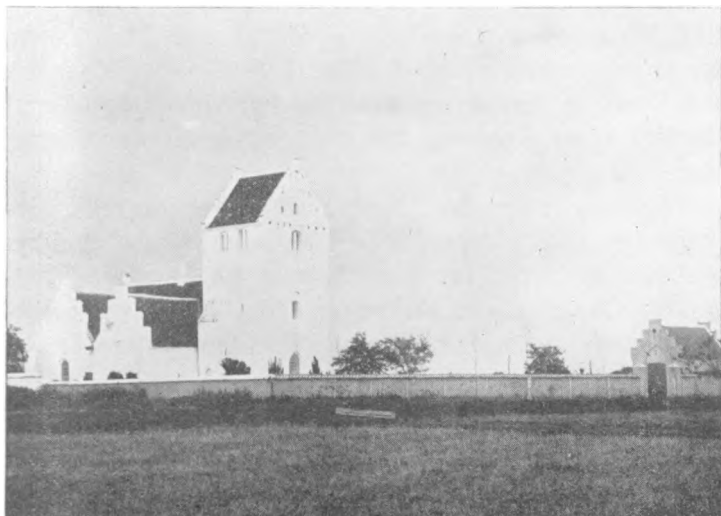
Byerne er Lille Fuglede og Jerslev, der er Stationsby paa Slagelse—Vørslev Banen. I Sognet laa tidligere en Hovedgaard, Jerslevgaard.

Kirken, der er restaureret 1855, stammer fra den tidligere Middelalder. Den forhenværende Altertavle fra Frederik II's Tid findes endnu, men er erstattet som saadan af en Tavle fra 1855. Prædikestolen er i Renæssancestil og Granitdøbefonten fra Kirkens ældste Tid. Kirkegaardsmuren er endnu tildels fra Middelalderen.

Syd for Hallebyaa ligger Løve Herred, hvis nordligste Sogn er det lille *Bakkendrup* Sogn, som er Anneks til *Gjørlev*. Jordene i begge Sogne er lavtliggende og temmelig jævne med udstrakte Eng- og Mosedrag. I Øst strækker den store Ravnemose sig lige fra Tissø ned til Rye i Helsing Sogn, og vestligere gaar parallelt

med denne den ligeledes langstrakte Helsinge Mose, hvorigennem løber Helsinge Aa, et Tilløb til Hallebyaa. Denne sidste Mose er opstaaet af to tidligere Søer, Gjørlev Sø og Helsinge Sø.

I Hovedsognet ligger Byerne Gjørlev (Stationsby paa Slagelse—Værsløv Banen), Rye og en Del af Ulstrup.

Gjørlev Kirke.

Af større Gaarde findes den tidligere omtalte Aagaard og Søgaard.

Gjørlev Kirke er tildels opført af utilhugget Kamp i Forbindelse med Munkesten. Altertavle og Prædikestol er udskaaet i Renæssancestil.

I Bakkendrup Sogn ligger Byen af samme Navn samt den anden Halvdel af Ulstrup. Kirken er meget lille og har mod Sædvane Taarnet vendende mod Øst oven paa Koret. Den ældste Del er bygget i Rundbuestil. Alter-

tavlen i Renæssancestil er opbygget som et Tempel og har intet Alterbillede.

Om de to sidstnævnte Kirker gaar det Sagn, at et Par Jomfruer fra Bakkendrup fik deres Hund dræbt, da de gik til Kirke i Gjørlev. I Harne herover aflagde de det Løfte ikke at sætte deres Ben mere i denne Kirke, men bygge deres egen Kirke i Bakkendrup.

I Ulstrup bor Gaardejer *J. Marqward Christensen*, der er født samme Sted i 1876. I 1896—97 gennemgik han Lyngby Landbrugsskole og har siden 1909 været Medlem af og Formand for Bakkendrup-Gjørlev Sogne-raad.

Helsingø Sogn har Jorder af meget forskellig Beskaffenhed. Mod Nord er de jævne men mod Syd ret bakkede, og der haves her, navnlig fra Sandhøj, Vagthøj og Lindehøj ved Dalby, en vid Udsigt over Storebelt. Til Sognets Østuds kant hører den sydlige Del af Helsingø Mose.

Til Sognet hører desuden Halvøen Reersø. Den var tidligere en Ø, men er nu forbundet med Sjælland ved en Tange, ad hvilken Landevejen fører ud til Halvøens eneste By. Af Moser findes Store og Lille Saltsø og Tagsø. Den flade Ø har sine Smaabanker, der bærer saa imponerende Navne som Bjerget og Hesselbjerg, og ud til Storebeltsiden findes nogle bratte Skrænter. Paa Øens Sydside findes Rester af to Skanser.

Om Halvøen gaar der flere Sagn, hvoraf det vigtigste melder, at Dronning Margrethe som skibbrudnen kom til Reersø og til Tak for Beboernes Gæstfrihed gav dem Frihed for Kornlandgilde og Pengetiende. Senere blev disse Privilegier fornyede og gælder den Dag i Dag. Nu er Halvøen skovløs, men i tidligere Tid skal den have været dækket med Skov, som Svenskerne faar

Skyld for at have afbrændt i 1659. Halvøen bærer ogsaa Præg af, at det er et gammelt Oldtidsland. Endnu findes et Par fritstaaende Dyssekamre.

Ogsaa Øen Musholm, der ligger fire Kilometer Syd for Reersø, hører til Helsing Sogn. Der bor kun en enkelt Familie, og den ejes af Mullerupgaard i Drøsselbjerg Sogn.

Byerne i Sognet er Kirke-Helsing, Vinde-Helsing, Dalby og Reersø. I Helsing har der lige siden det 14. Aarhundrede boet adelige Slægter, hvis Navne vi finder rundt om i gamle Dokumenter. Den nuværende Helsingegaard, Vest for Mosen, er oprettet 1720 og hørte fra 1806—1868 sammen med Aagaard.

Helsing Kirke er en meget smuk Landsbykirke med et lavt Taarn. Den er helt igennem opført af Munkesten. I 1868 blev den restaureret og fremtræder meget stærkt dekoret. Altertavlen er fra den katolske Tid, og Prædikestolen fra 1588 er ligeledes et smukt Billedskærerarbejde. Den mærkelige gamle Døbefont bærer udhugne Billeder af St. Paulus, St. Peder, St. Knud og St. Olaf. Thomas Kingo var personel Kapellan ved Kirken fra 1661—68.

Den nuværende Præst er Pastor *H. O. Frimodt Møller*. Han er født 1871 i København og er Sekretær i Udvalget for Den forenede danske evangelisk-lutherske Kirke i Amerika og Utahmissionen.

Drøsselbjerg Sogn er Anneks til Helsing. Sydvest i Sognet findes en Del Bakker med stejle Skrænter ned til Vandet. Den øvrige Del er temmelig flad og med lerede Jorder. Øst i Sognet ligger Mullerup Mose.

Byerne er Drøsselbjerg og Mullerup. Vest for denne sidste By ligger en lille Havn med Pakhuse og Told-assistentbolig samt Telegrafstation og Statstelefon. Mullerup Strand er i de senere Aar blevet Badested for

Slagelse. Baade Drøsselbjerg og Mullerup har tidligere haft Hovedgaarde, som omtales i Dokumenter fra det 14. Aarhundrede. Den nuværende Mullerupgaard, Vest for Byen af samme Navn, hed tidligere Strandgaard.

Drøsselbjerg Kirke skal oprindeligt have været Bedekapel for Munkene i Antvorskov Kloster og var da enskibet og i Rundbuestil. Altertavle og Prædikestol er i Renæssancestil fra henholdsvis 1625 og 1588. Desuden har Kirken et gammelt Krucifiks samt en udskaaet Figur af den hellige Andreas paa Korset.

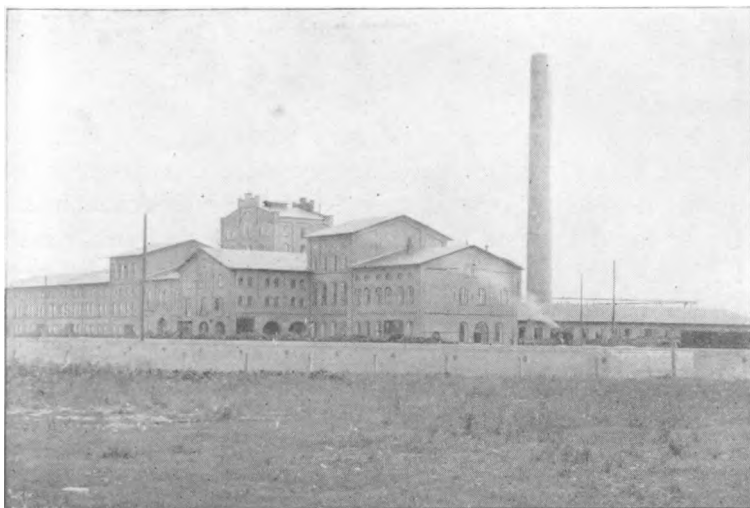
Havrebjerg Sogn er i sin nordøstlige Del stærkt bakket og bestaar mest af ufrugtbart Grus. I Blæsingebanker (Bavnen, Vinbjerg og Tyvsbjerg) naas Højder paa indtil 62 m. Den øvrige Del af Sognet har jævne og frugtbare Jorder. Langs Tudeaa, der danner Sognets Grænse i Syd, findes gode Engstrækninger. Sognet har til Trods for sin ringe Størrelse haft flere Gravhøje end noget andet i Nordsjælland, men de fleste er nu ødelagt.

Byerne er Havrebjerg, der har Station paa Slagelse—Værsløv Banen, Blæsingebjerg og Krænkerup. Havrebjerg Kirke er i sin ældste Del (Skibet) bygget af utilhugget Kamp i Rundbuestil. Den blev restaureret 1863—64. Paa Altertavlen ses de Friis'ers og Hardenberg'ers Vaaben samt Aarstallet 1594. Billederne stammer fra en tidligere Altertavle. Prædikestolen er fra 1630 og rigt udskaaet og malet. Kirken har desuden en god Degnestol og nogle udskaaede Figurer fra den senere Middelalder.

Gjerslev Sogn har jævne Jorder. Der findes spredt i Sognet en Del Moser.

Byerne er Gjerslev, Løve og Knudstrup samt flere Samlinger af Huse. Baade i Knudstrup og i Løve har der tidligere ligget Hovedgaarde, af hvilke man mener at have fundet Rester af den første, da man udgravede

Grunden til Skolen i Knudstrup i 1886. Løve har Station paa Slagelse—Værsløvbanen. Den har givet Herredet Navn, men Administrationen findes i Høng. I Gjerslev Kirke, der ikke frembyder særlige Mærkværdigheder, er der i Kapellets Hvælving fundet Kalmalerier, der fremstiller Lidelseshistorien. I Kirken er ophængt en Tavle

Sukkerfabriken Vestsjælland, Amtets største industrielle Virksomhed, omtales udførligere under Stationsbyen Gjørlev.

med Navnene paa de i de sidste Krige faldne fra Sognet. Allerede i 1164 omtales der et Kapel i Sognet.

Finderup Sogn har gode, lerede Jorder. I den nordøstlige Del af Sognet findes en Del kraftige Bakkedrag og spredt i Sognet nogle Smaamoser.

Byerne er Finderup, Høng, Herslev, Kulby og Tjørnelunde. Høng er Endestation paa Tølløse—Høngbanen. Den omtales nærmere under Stationsbyerne. Baade

Tjørnelunde og Kulby er højtliggende Byer. Den sidste har Station paa Tølløse—Høngbanen.

Ogsaa Finderup er en højtliggende By, hvis Kirke, der ligger 40 m over Havet, ses viden om. Den er opført dels af utilhugget Kamp, dels af Munkesten, og Taarnet og Skibet staar i Forbindelse ved en lav og smal Rundbue. Den har en interessant Klokke med Minuskelskrift fra den senere Middelalder. I Præstegaardens Have findes et Granatæbletræ, som er op mod 200 Aar gammelt.

Nordligst i Herredet ligger *Sæby* og *Hallenslev* Sogne. Paa Grund af deres meget store Udstrækning er Jorderne i Sæby Sogn af meget forskellig Beskaffenhed. De er for det meste bakkede, og det højeste Punkt naas i Kløves Høj (99 $\frac{1}{2}$ m), som ligger i en Kreds af Skove. Overhovedet er Sognet meget skovrigt, men Skovene ligger i spredte Smaaklatter over hele Sognet og bærer Navnene Marielund, Klinteskov, Storskov, Askvad Skov, Frendved Vænge, Skimmelskov, Katstrup Skov, Stenhus Vænge, Møllevang og Hejrebjerg. Paa Tissøens modsatte Side ligger Engstrækningen Lunen, der danner den nordlige Del af Ravnemose.

Byerne er Sæby (d. v. s. Søby), Ougtvad, Uglerup, Løgtved, Buerup, Frendved, Halleby og Hallebyore. Sæby har Skole og Apotek samt et Amtssygehus med 30 Senge, der er opført 1893, desuden en Klubbygning og en Mølle. I Buerup findes en lille Fialialkirke samt Bolig for en Kapellan pro loco.

Fra Sæbygaard er udlagt Parcelgaardene Frihedslund og Falkenhøj. Den første ejes af Etatsraad Daniel Hvidt. Han er født paa Fuglebjerggaard 1853 og blev Student 1870. Som Landmand er han uddannet her i Landet samt paa en Rejse i Skotland. Fra 1881 var han For-

Daniel Hvidt,
Etatsraad,
Sæbygaard.

Chr. Jensen,
Hotelejer,
Gjørlev.

And. Larsen,
Købmand,
Gjørlev.

pagter af Gaarden. Han er Medlem af Høng—Tølløsebanens Direktion, Vicepræsident for Holbæk Amts økonomiske Selskab samt Formand for dette Selskabs Sparekasse, Formand for Sæby—Hallenslev Sygekasse m. m. m. Etatsraaden er Ridder af Dannebrog og Dannebrogsmænd.

Den tilsynsførende med Astrup og Sæbygaards Skove er Skovrider *A. Frederiksen*, Selchausdal. Han er født 1875 i Møllerup i Feldballe Sogn og blev uddannet i Falsters Statsskovdistrikt under kgl. Skovrider Lundahl.

Sæby Kirkes ældste Del er fra det 12. Aarhundrede og er opført af Kamp og Fraadsten i Rundbuestil. Ved Restaurationen i 1864 fandtes Kalkmalerier, som senere blev restaureret af Professor Kornerup. Altertavlen er ny, men Prædikestolen i Renæssancestil. Dog findes den gamle Altertavle endnu i det nordlige Kapel.

I Annekssoget ligger Byerne Hallenslev og Torpe samt et Par Samlinger af Huse. Kirken er uden særlige Mærkværdigheder. Dog findes en rigt udskaaet Prædikestol fra 1648.

Øst for Sæby Sogn og i Nord grænsende op til Aamosen ligger *Reerslev* Sogn. De højtliggende Jorder er

lette og sandede. Af Skove findes Frihave, Taagerup Skov og Løjemølle Skov under Nørager, samt Hesselbjerg Skov under Hesselbjerggaard. Gennem Reerslev løber Møllerenden, der tidligere var Afløb fra Dragsø Nord for Ruds-Vedby til Aamosen. Vest for Reerslev ligger Banken Bøgebjerg, paa hvis Top der staar fem Bautastene, som paa Egnen gaar under Navn af „Skræderens falske Vidner“. En saadan Samling af Bautastene er meget sjældne her paa Sjælland. Der findes ikke saa faa Dysser rundt om i Sognet, men derimod ingen Gravhøje.

Byerne er Reerslev, Sønderød, Taagerup og Hesselbjerg samt to Samlinger af Huse. En Vandmølle i Reerslev blev nedlagt allerede i det 17. Aarhundrede. Løjes Mølle nær ved Aamosen var ogsaa tidligere en Vandmølle, hvoraf nu kun Navnet er tilbage.

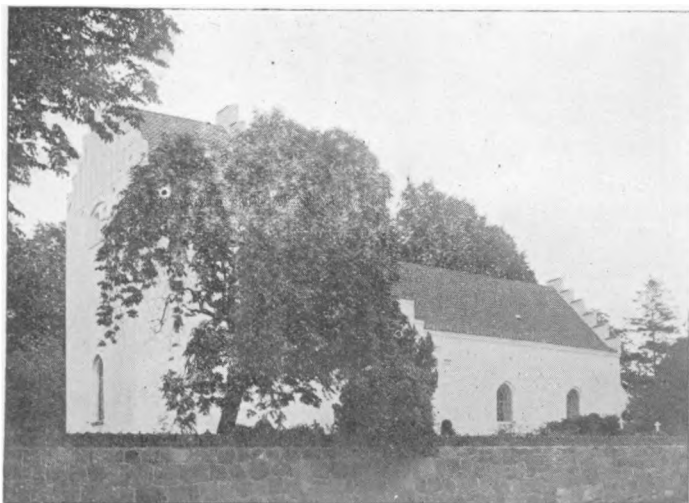
Reerslev Kirke, som blev restaureret i 1860, er i sin oprindelige Del, Skib og Kor, bygget af utilhugget Kamp. Altertavle og Prædikestol er i Renæssancestil, den sidste fra 1627. Paa Kirkegaarden ligger et Gravkapel for Familien Moltke paa Nørager.

Ruds-Vedby Sogn er Anneks til Reerslev. De højtliggende Jorder er ret lette, dog findes der i Lavningerne flere Steder god Jord. Omtrent $\frac{1}{6}$ af Sognet er bevokset med Skov, Enemærke og Skjellebjerg Vænger under Vedbygaard, Dyrehaven, Væverskoven, Præsteskoven og Kuglebjergskoven under Konradinelyst. Midt i Kuglebjerg Skov ligger Store Kuglebjerg (58 m) beplantet med Gran. Øst for Ruds-Vedby staar paa Sorøvejen et fem Fod højt Egekors, der skal være rejst til Minde om et Drab.

Den eneste By er Ruds-Vedby, som er Stationsby paa Tølløse—Høngbanen og omtales blandt disse. Af

Gaardene er Vedbygaard tidligere omtalt. Desuden findes Parcelgaarden Konradinelyst under Nørager og Arvefæstegaarden Buskysminde.

Skjellebjerg Sogn er Anneks til Tersløse, som i gejstlig Henseende hører til Løve Herred, men iøvrigt under Merløse Herred, hvor det ogsaa er omtalt. Jordene er

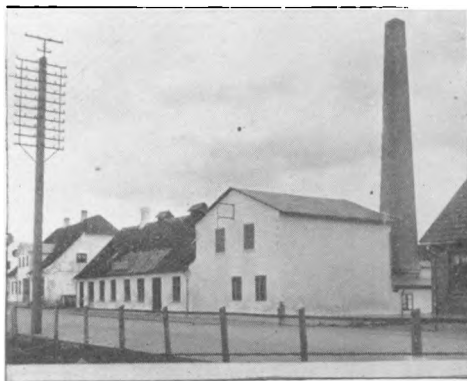
Ruds-Vedby Kirke.

lerede, men højtliggende og stærkt takkede. I Banken Sobjerg, Sydvest for Byen af samme Navn, naar de en Højde paa over 65 m. Sognets Grænse dannes mod Øst af Skjelbæk, som fra Sobjerg faar et lille Tilløb, Øllemose Rende. Af Skove findes nordligst i Sognet Vaseskoven og Hestehaven, der rummer store Skovmoser, og mod Syd den lille Skov, Friheden, Vest for Tude Bro.

Byerne er Skjellebjerg, som en halv Mil nordligere

har en lille Station paa Tølløse—Høngbanen, Herrestrup, Sobjerg og Taaderup, desuden tre Samlinger af Huse.

Skjellebjerg Kirke er oprindelig opført i Rundbuestil af raat tilhugget Kamp med Fraad- og Limsten i Vin-
duesindfatningerne. Senere er Kirken, som alle de øvrige, blevet en Del forandret og blev sidst restaureret i 1862,

Mejeriet i Ruds-Vedby.

ved hvilken Lejlighed der indsattes spidsbuede Vinduer. Der er fundet Kalkmalerier fra det 13. Aarhundrede, som er bleven restaureret af Professor Kernerup. Kirkens gamle Altertavle og en Del andre Træskæringer findes nu paa Museet

i Sorø. Den nye er fra 1865. Prædikestolen er fra det 17. Aarhundredes første Halvdel, og Granitdøbefonten, der har Rebsnoning, synes at stamme fra Kirkens ældste Tid.

Som de sidste Sogne skal nævnes *Ørslev* og *Solbjerg* Sogne. Hovedsognet, *Ørslev*, har gode sand- og ler-
muldede Jorder. Sognets Syd- og Østgrænse dannes for en stor Del af Tude Aa, langs hvilken der findes gode Engstrækninger. Af Moser findes Rørmose, Stenmose og en Del af Raamose, der alle afvandes af Raamose Løb. Lidt sydligere ligger den lange, smalle Toldmose, der afvandes af Engbæk. Af Skove findes kun Børrelund i Sognets nordøstligste Del.

Karl Nielsen,
Planteskoleejer,
Høng.

Michael Sørensen,
Købmand,
Udby.

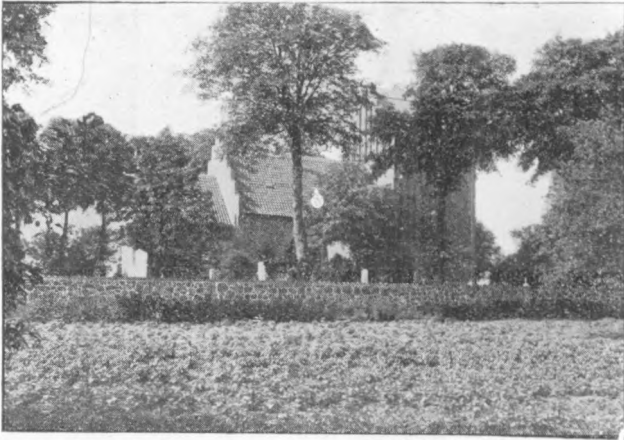
Daniel Stecher,
Købmand,
Jerslev.

Byerne er Ørslev og Kragerup. Den Nord i Sognet liggende Kragerupgaard er omtalt under Herregaardene.

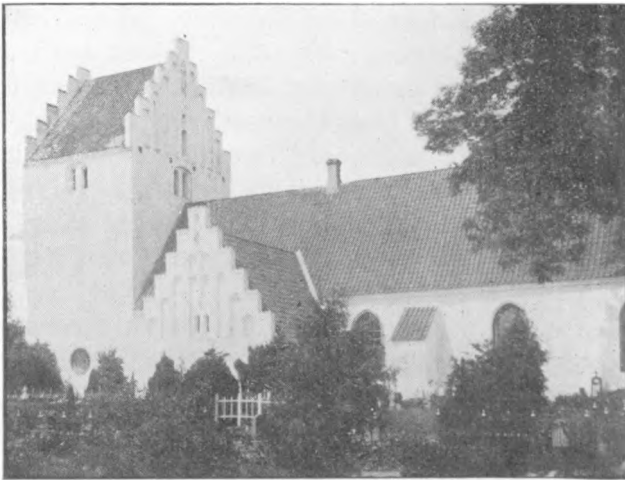
Ørslev Kirke er i sin ældste Del opført af Kamp og Munkesten. Korbuen er halvrund, medens Overgang fra Taarn til Skib dannes af en Spidsbue. Altertavlen med et Maleri af A. Dorph er fra 1877, medens den smukke tidligere Altertavle er anbragt i Skibet. Prædikestolen er fra 1679. Bag Altret hænger en series pastorum fra 1517. Den kendte indre missionske Præst, Wilhelm Bech, var en lang Aarrække Præst her.

Annekset Solbjerg minder i Udseende meget om Hovedsognet. Det er skovløst, og kun mod Nord har det lidt Mosedrag (Raamose).

Den eneste By er Solbjerg, og Syd for denne ligger Solbjerggaard, der menes at være en ældgammel Hovedgaard. Længere mod Syd ligger Hammeldrupgaard, der tidligere var Vandmølle. Kirken er uden særlige Mærkværdigheder, men har dog Kalkmalerier, der minder om dem i Hagedsted Kirke.

Stenlille Kirke.

Mørkov Kirke.

III

STATIONSBYERNE

Mørkøv og Jyderup.

AP Stationer paa Nordvestbanen skal her nærmere omtales Mørkøv og Jyderup. De andre Stationer paa Linien naar i ingen Henseender op paa Højde med disse to, om end de er blomstrende Stationsbyer, som har gode Udviklingsmuligheder. *Regstrup* Stationsby er en ret spredt Samling Huse med et godt Hotel umiddelbart ved Stationen. *Knabstrup*, der er sammenbygget med Vented By, er en ret anselig Stationsby. Af Købmandsforretninger her skal nævnes N. P. Thomsens Eftfl., Treppendal (tidl. Holbæk) og Købmand Hagelund, hvis Forretninger begge ligger nær ved Stationen. Svebølle Station er endnu kun i sin Vorden og om Værsløv Station, der ogsaa er Endepunkt for Banen fra Slagelse, gælder det, at den udelukkende bestaar af en Stationsbygning, fra hvilken der er en god Kilometer til Byen af samme Navn.

Mørkøv Station har skabt en ny stor By, hvor Vejen fra Mørkøv Skov til Syvendekøb skærer Jærnbanelinien. Den strækker sig baade Nord og Syd for Jernbanen, helt ned til Vejkorset Nordvest for Torbenfeldt.

Jens P. Larsen.
Sognefoged,
Mørkøv.

J. Chr. Hansen.
Købmand,
Mørkøv.

Carl Madsen.
Direktør,
Mørkøv.

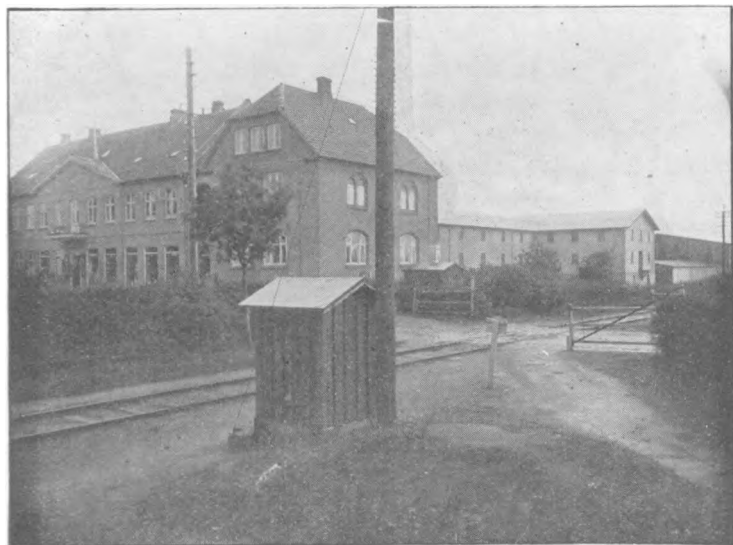
Stationsbygningen er ret ubetydelig og vil sikkert inden mange Aar kræve en Udvidelse. Stationsforstander *Otto Schrøder* er født 1870 i København, hvor han tog Præliminæreksamen ved Efterslægtens Latin- og Realskole. 1886 blev han Elev ved Statsbanerne, i 1915 Overassistent i København og tiltraadte sin nuværende Post i Februar 1919.

Stedets Postmester er *Niels Lybye*. Han er født 1863 i Hem og beklæder i Øjeblikket Formandsposten i Skamstrup-Frydendal Kommunes Huslejenævn. — Gaardejer *Jens P. Larsen*, „Haabet“, pr. Mørkøv Station er født 1863 i Syvendekøb. I Ire Afsnit inden for Tidsrummet 1896 indtil Dato har han været Formand for Skamstrup-Frydendal Sogneraad, og fra 1911 har han yderligere været Sognefoged og Lægdsmand.

Mørkøv er en udmærket Forretningsby. Blandt Forretningerne skal nævnes *Akts. Wulffs Eftflg.* Forretningen grundlagdes i 1885 af en Købmand Kristoffersen og i 1918 solgtes den til Aktieselskabet. Forretningen omfatter alt hvad der hører til en blandet Købmandshan-

Akts. Wulffs Efterfølgers Hovedbygning.

Akts. Wulffs Efterfølgers Magasiner.

del og beskæftiger ialt 15 Mennesker, hvoraf 5 i Butiken.

Selskabets Direktør er Hr. *Carl Madsen*, som er født paa Langeland 1873. Han drev først en større Virksomhed i Taastrup og nedsatte sig i 1904 selvstændigt i Svinninge, hvor han drev sin Forretning indtil han traadte ind i sin nuværende Virksomhed.

Endnu en blandet Købmandshandel drives af Køb-

Hans L. Hansens Købmandsgaard.

mand *Hans L. Hansen*. Han er født 1888 i Asminde-rup og lærte Handelen i Holbæk. I ni Aar var han derefter ansat i den tidligere omtalte Wulffske Forretning i Mørkøv, indtil han i 1916 overtog en af Købmand C. M. Jørgensen i 1904 grundlagt Forretning, der nu beskæftiger ca. 8 Personer.

En Forretning, der omfatter saa forskelligartede Artikler som Korn, Foderstoffer, Træløst, Bygningsartikler, Kolonial, Material, foruden at den er Bog- og Papirhandel, samt Haandkøbsapotek, indehaves af Købmand *I. Chr. Hansen*. Denne drev oprindelig Forretning i Skamstrup, hvor han blandt andet grundlagde en god

Tømmerforretning som han overførte til sin nuværende Forretning, da han overtog denne i Sommeren 1917. Han beskæftiger 6 Mennesker. Af Købmandsgaarden findes et Exterior i Kapitlet om Sognene.

Af Manufaktur- og Herreekviperingsforretninger findes der to.

Købmand *W. S. Christensen* nedsatte sig 1890 i

Manufakturhandler *W. S. Christensen*s Ejendom.

Byen, hvor han aabnede en Forretning i den Bygning overfor sin nuværende Forretning, hvor han i Øjeblikket har Lager. Den nye Ejendom lod han bygge i 1907.

Han er født 1862 i Viborg og lærte Handel i København og i Rudkøbing. Han er Medlem af Savværkets Bestyrelse og var i sin Tid med til at stifte den stedlige Borger- og Haandværkerforening.

Den anden Manufakturforretning indehaves af *Wald. Andersen*, der er født 1885 i Helsing. Forretningen er

W. S. Christensen,
Manufakturhandler,
Mørkøv.

J. V. Jensen.
Mejeriejer,
Mørkøv.

E. Jørgensen.
Urmager & Guldsmed,
Mørkøv.

grundlagt for ca. 20 Aar siden og blev overtaget af Andersen i 1915.

Efter at have omtalt Byens Købmænd, skal vi omtale nogle af dens Haandværkere.

Byens Bagermester og Konditor er *Marius Kryger*, som fra 1906 til 1915 var bosiddende i København. Han overtog derefter sin nuværende Forretning, som blev grundlagt for ca. 25 Aar siden af en Enkefru Larsen. Bageriet præsterer al Slags Baging og beskæftiger 4 Mennesker.

Vald. Andersens Manufakturhandel.

Snedkermester *Frederik Rasmussen* er født 1889 i Mørkøv, hvor hans Fader havde grundlagt et Møbel- og Ligkistesnedkeri. Han kom i

Snedkermester Fr. Rasmussens Ejendom.

Lære hos Faderen, men uddannede sig videre i Tyskland, hvor han opholdt sig ved Verdenskrigens Udbrud. I 1917 overtog han Forretningen, som han nu agter at udvide betydeligt med Maskiner o. l.

Urmager og Guldsmed *C. Jørgensen* er født 1872 i Sipperup. Han kom først i Urmagerlære i Holbæk og senere paa Urmagerskolen i København. I 1897 etablerede han sig i Mørkøv, hvor han foruden at drive sin Forretning i 1898 overtog Bestyrelsen af Telefoncentralen, som blev indstalleret i hans Ejendom. I 1904 blev han yderligere Lotterikollektør for Varelotteriet.

Urmager Jørgensen var tidligere Formand for Haandværker- og Borgerforeningen i ti Aar og i otte Aar indtil 1917 Medlem af Sogneraadet. Han er Formand for Telefonbestyrerforeningen i Holbæk

Urmager C. Jørgensen Ejendom.

Amt, Repræsentant for danske Grundejeres Bankforsikring, Kredsformand for Dyrenes Beskyttelse samt Bestyrelsesmedlem for Akts. Wulffs Eftflg. Jørgensen har desuden gjort et stort Arbejde for teknisk Skole samt for Forbedringen af Byens Kloakvæsen.

Nord for Jernbanelinien ligger Mørkøv Mejeri, der ejes af *I. W. Jensen*.

Jensen er født 1882 i Agnsø Sogn, paa hvis Mejeri

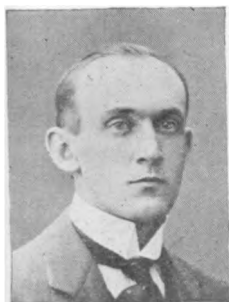

Mørkøv Mejeri.

han fik sin første Uddannelse. Fra 1908 var han Bestyrer af forskellige Mejerier bl. a. Marbjerg, Karlslunde og Ølstykke og købte endelig i 1914 Mørkøv Mejeri, hvor han nu ejer de fire Ejendomme, der lig-

ger i Forlængelse af hinanden. Han har indført adskillige Forbedringer og bygget om paa Mejeriet, der beskæftiger ialt 7 Mennesker. Drivkraften er Damp fra en Maskine paa otte Hestes Kræfter.

I det nordøstlige Hjørne af Skarridsø ligger *Jyderup* Stationsby i Læ af Stokkebjerg Skov og strækker sig ned mod Søen langs Vejen til Axelholm. Paa Grund af de naturskønne Omgivelser har den i de senere Aar taget et betydeligt Opsving som Turistby. Dens Bebyggelse består mest af Villaer, men ogsaa nogle enkelte Fabriker har rejst sig i dens Udkanter.

Fr. Rasmussen,
Snedkermester,
Mørkøv.

Waldemar Andersen,
Manufakturhandler,
Mørkøv.

Hans L. Hansen,
Købmand,
Mørkøv.

Stationsforstander *Johan Steen* er født 1861 i Helsingør. I 1880 ansattes han som Elev paa Helsingør Station og blev i 1911 Stationsforstander i Jyderup. I 1886 blev han udnævnt til Sekondløjtnant i Fodfolket og forrettede derefter Tjeneste ved 18. Bataillon i Helsingør.

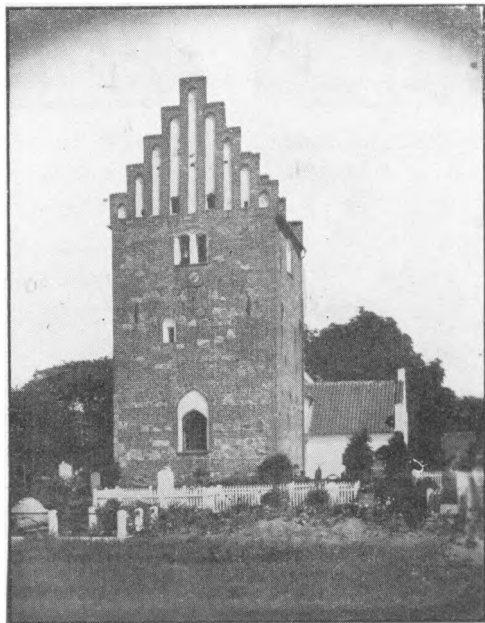
Postmester og Telegrafbestyrer er *August Jantzen*. Han er født 1861 i Odense og var tidligere Postfuldmægtig i Middelfart og Faaborg, derefter Postmester i Askeby paa Møen (1886) paa Fejø (1891) og fra 1908 i Jyderup.

Jyderup tekniske Skole sorterer under Haandværkerforeningen og oprettedes i 1901, hvor den begyndte med 35 Elever. Den er siden dengang gaaet stærkt fremad og fik i 1907 sin egen Bygning. Tømremester *H. N. Hansen* har været Formand siden dens Opretelse. Skolen har et særdeles godt Omdømme blandt Byens Købmænd, hvoraf mange har støttet den pekuniært gennem Aarene.

Bestyreren af Jyderup Realskole er *N. Mønsted-*

Friis. Han er født 1877 og er Seminarist fra Jonstrup Seminarium.

Blandt Byens Borgere skal nævnes Vej- og Vandløbsinspektøren i Holbæk Amt, cand. polyt. *Niels Rasmussen*, født 1851 ved Lou, der 1893 blev Vejinspektør

Jyderup Kirke.

og i 1906 fik Inspiceringen af Amtets Vandløb lagt ind under sig, samt Godsinspektør *Wilhelm Funder*, født 1867 paa Fejø, der beklæder en lang Række Tillidshverv. Han er Skyldraadsformand for Skippinge Herred. Bankraadsmedlem i Banken for Holbæk og Omegn, Bestyrelsesmedlem i Akts. Valsemøllen og Akts.

C. D. Petersen, Svinninge, og „Holbæk Amts Avis“. Han er Formand for det konservative Folkeparti i Odsherredkredsen samt Medlem af Forretningsudvalget for Jernbanen fra Værsløv til Hørve.

En meget betydningsfuld Virksomhed grundedes i 1914 idet man opnaaede Ministeriets Tilladelse til at oprette en *Sprængstoffabrik* ved Jyderup. Tre Maaneder

I. Samuelson,
Handelsbartner,
Jyderup.

R. Lang,
Købmand,
Jyderup.

Gylling Folkmann,
Købmand,
Jyderup.

efter var Fabriken færdig til Drift og har siden arbejdet tilfredsstillende. Nogle enkelte Eksplosionsulykker, som har kostet Menneskeliv, skyldtes navnlig Behandlingen af Knaldkviksølvet til Tændpatronerne. Sprængstoffet, der fabrikeres, bærer Navnet *Aerolit*, og er et særdeles kraftigt Ammoniumnitrat Sprængstof, som er absolut ufarligt at anvende og at opbevare. Aerolit fremstilles i tre Kvaliteter, dels til Jordsprængning, til Stensprængning og til Granatfyldning, til hvilken sidste der anvendes en meget brisant Art.

Fabriken beskæfter 40 Mennesker. Den ejes af et Aktieselskab, der har Sæde i København. og hvis danske Direktør er Hr. *Viggo Jensen*. Fabriken er Leverandør til den danske Hær og har under Verdenskrigen været beskyttet af en Vagt, der var udsendt fra Garnisonen i Holbæk. Et Billede findes under Sognene.

Jyderup By er rig paa Pengeinstitutioner.

Jyderup Bank er en Afdeling af Banken for Holbæk og Omegn. Den er oprettet i 1899 og er gaaet umaadelig frem i de senere Aar. I sidste Regnskabsaar gav

den et Overskud paa 20,000 Kr. — Desuden har Kalundborg og Omegns Bank og den sjællandske Bondestands Sparekasse Jyderup Afdelinger, foruden at Økonomisk Selskabs Sparekasse har Indbetalingskontor her.

Af Byens Købmand skal nævnes *Emil Scharling*, som etablerede sig i Jyderup 1881. I 1905 overtog Købmanden Vett og Wessels Udsalg. Scharling er født 1863

Carl Rasmussens Ekviperingshandel.

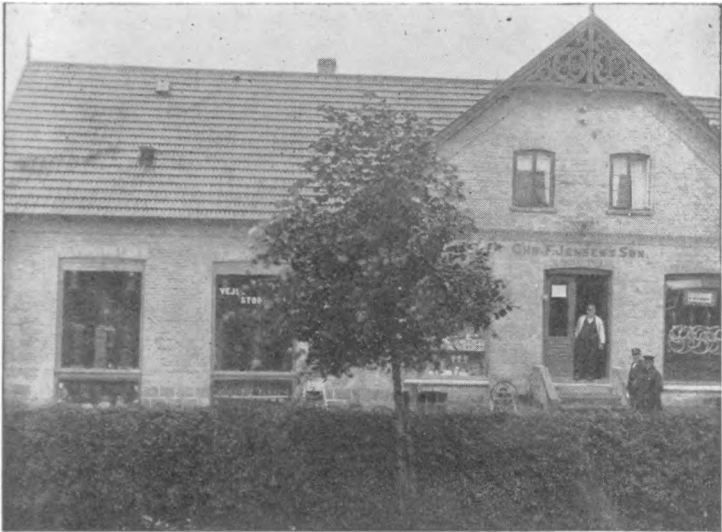
i Kalundborg og er Medlem af Direktionen for Akts. Kalundborg og Omegns Bank.

Herreekviperingshandler *Carl Rasmussen* var oprindeligt første Kommis hos Købmand Scharling, men grundede i 1907 sin egen Forretning, der som Specialitet omfatter Herreekvipering.

Blandt Kolonialhandlerne skal nævnes Købmand *Viggo Jensen*, som er født der i Byen 1876. Efter at have været Elev i Sorø Akademi uddannedes han ved Handelen i Tyskland og England. I 1903 overtog han Forretningen, som hans Fader havde grundlagt i 1871

under meget smaa Forhold. Den omfatter Korn, Foder, Trælast, Kul og Bygningsartikler og beskæftiger 22 Mennesker.

Hr. Jensen er som tidligere omtalt Leder af Sprængstoffabrikken.

Chr. F. Jensen & Søns Købmandsgaard.

Forretningens Firmanavn er Chr. F. Jensen & Søn, og dens Grundlægger lever endnu og er vel egentlig den Mand som Jyderup i første Række skylder sin Opvækst. *Chr. F. Jensen* er født 1846 i København og varetager endnu sit Hverv som kongelig Vejer og Maaler.

Købmand *H. P. Folkmann* etablerede sig i Jyderup i 1900, idet han startede en blandet Købmandshandel, der i Øjeblikket beskæftiger 6 Mennesker. Han er født

H. P. Folkmanns Købmandsgaard.

1857 i Rønne, hvor han lærte Handelen hos Købmand Mikkelsen.

Købmand *N. P. Petersen* er født 1877 i Holbæk og nedsatte sig 1911 i Jyderup. Han sidder i Bestyrelsen for Handelsforeningen og er desuden Snefoged.

Boghandler *Hagbarth Søvndahl Petersen* nedsatte sig i Jyderup 1907, hvor han aabnede en Bog- og Papirhandel som han senere forøgede med en Kunsthandel (Kählers Keramik) og et Bogtrykkeri.

Søvndahl Petersen er født 1883 i Holbæk og har lært Boghandel hos Boghandler Henningsen.

Søvndahl Petersens Boghandel.

Isenkræmmer *Hans Gylting Folkmann* er født 1882 i Jyderup og lærte Handelen i Svinninge i Købmand Wulffs blandede Forretning. I 1907 overtog han Fa-

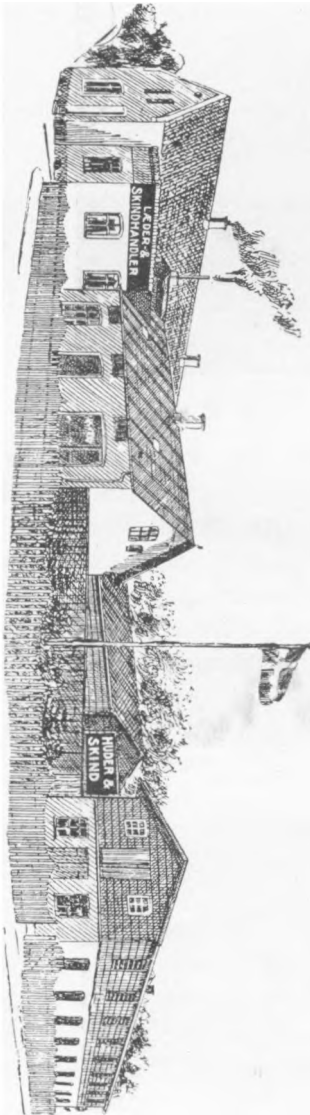
H. Gylling Folkmanns Isenkramforretning.

derens Isenkramforretning som han i 1915 flyttede til den nuværende Ejendom, „Gyllinghus“. Gylling er Forstander og Sekretær for teknisk Skole, Formand for Haandværker- og Industriforeningen, samt i Bestyrelsen af flere Foreninger bl. a. af Jyderup Skytteforening. Desuden driver han en Del journalistisk Virksomhed og er Korrespondent til Sorø Amtstidende og Kalundborg Avis.

Skomager *O. Pedersen* er født 1862 i Tornved og

Skomagemester O. Pedersens Ejendom.

blev uddannet som Skomager i Holbæk hos Chr. Andersen. Han nedsatte sig 1892 i Jyderup og købte i 1906 den Ejendom, hvor han nu har indrettet en Fabrik for billig Fodbeklædning. Han beskæftiger ca. 4 Mennesker. Pedersen er Formand for Holbæk Amts Skomagerforening.

Garver *R. Lang* er født 1883 i Snertinge og blev uddannet som Garver i Svendborg. I 1916 overtog han den af Faderen i 1860 grundlagte Forretning, som omfatter tre Garverier, der i 1885 flyttedes fra deres stærkt spredte Pladser til Jyderup.

Automobilfabriken Flac blev grundlagt for ca. 15 Aar siden og indehaves nu af Fabrikant *Alfred Jacobsen*, der er født 1883 i Jyderup. I Øjeblikket fabrikeres der navnlig Tørvemaskiner og Fabriken er i det hele taget Fader til en Masse Smaaopfindelser, der har forbedret mange af de fra den udgaaede Maskiner.

Den beskæftiger normalt 15—20 Mennesker. Drivkraften er Elektricitet.

Maskinfabrikant *S. Sørensen* var oprindelig uddannet som Smed og nedsatte sig som saadan i Jyderup i 1896. Lidt efter lidt opbyggede han sin Maskinfabrik,

S. Sørensens Maskinfabrik.

som nu hovedsagelig fremstiller Landbrugsmaskiner, men iøvrigt paatager sig alt Maskinarbejde. Fabriken beskæftiger normalt 15 Mand.

Jyderup Mejeri bestyres af *N. P. Hansen*. Mejeriet grundlagdes 1906 af et Interessentskab og producerer nu aarlig ca. 37,000 kg. Smør og op mod 30,000 kg. Ost. Hansen, der overtog Virksomheden i 1909, er født 1880 i Uggerløse Sogn og blev uddannet som Mejerist i Gislinge og senere paa Dalum Mejeriskole. Han er

J. Folkmanns Møbelmagasin.

1914 den Ejendom, hvor han nu har Forretning.

Snedkermester *Jens Folkmann* begyndte sin Forretning i Jyderup 1886 han er født i 1861 i Rønne, hvor han lærte sit Haandværk. I Forretningen er senere optaget hans Søn, *Karl Johan Folkmann*, der er født i 1894, han blev uddannet som Snedker dels i Faderens Forretning, dels i Odense og Aarhus. Han er en dygtig Haandværker med et moderne Syn paa Forholdene og har tilført det gamle grundfæstede Firma nyt Blod, som sammen med den ældres Erfaring har skabt en Forretning, der vil gaa en glimrende Fremtid i Møde.

Af Handelsgartnere skal der omtales to.

Den ældste Forretning blev grundet 1890 af I. C. Jensen, den blev 1913 overtaget af Gartner *Karl Kreutzer*, hvis Gartneri i Øjeblikket omfatter et Areal paa 7 Tdr. Land med 3 Drivhuse. Kreutzer er født

K. Kreutzers Gartneri.

Kasserer i Sygekassen og Repræsentant i dansk Mejeristforenings Ulykkesforsikring.

Slagtermester *Vilhelm Jensen* er født 1882 paa Lolland, han nedsatte sig 1907 i Jyderup og købte

1876 i Middelfart og er uddannet hos Dæhnfeldt i Odense samt i fire Aar i Tyskland, han sidder i Bestyrelsen af Gartnerforeningens Amtskreds.

Handelsgartner J. Samuelsen's Butik.

Handelsgartner *J. Samuelsen* er født 1879 og er blandt andet uddannet som Gartner paa Vedbygaard. Han startede sin Forretning i 1908. Den omfatter blandt Gartneri.

IV

STATIONSBYERNE PAA TØLLØSE—HØNG-BANEN

MEDENS der paa Jernbanestrækningen Holbæk—Roskilde kun findes den lille Station, Vipperød, inden man naar Tølløse, danner denne sidste Station Udgangspunktet for en ny Bane, der gaar Syd om Aamosen til Høng paa Slagelse—Værsløvsbanen.

Vipperød var tidligere kun en Holdeplads, men fik efterhaanden saa stor Betydning, at man blev nødt til at oprette Station her. Lige overfor Stationen ligger en Brugsforening, og paa den østlige Side af Jernbanelinien er der bygget en Række Smaavillaer, der mere og mere nærmer sig den tidligere omtalte Gaard, Maltesminde.

Tølløse Stationsby er vokset op til en anselig By med gode Bygninger. Den har helt igennem Stationsbyens Parvenupræg, men gaar sikkert som Jernbaneknudepunkt en god Fremtid i Møde. Set paa Afstand karakteriseres den navnlig af det nærliggende Teglværk, hvis Skorstene ses viden om. Jernbaneterrainet er ret omfattende med en Mængde Sidespor og Ramper.

Landmandsbanen har for nogle Aar tilbage oprettet en Afdeling i Tølløse, og Byen har sin specielle

H. P. Hansen.
Provst.

F. Treschow,
Hofjægermester.

V. Joost,
Læge.

Politistation. — *Tølløse Realskole* bestyredes i mange Aar af H. J. Thorgils, hvis Navn er saa meget stærkere knyttet til Skolen, som han efter Overtagelsen formaaede at oparbejde den til en anselig Skole, medens den forinden var nær ved at gaa ind paa Grund af slet Ledelse. Skolen ledes nu af *R. Rasmussen*.

Blandt Byens mange og gode Forretninger skal først omtales den ældste „blandede Forretning“, der nu indehaves af *A. Knudsen*. Forretningen blev oprindelig startet i 1875 af Købmand Emil Jensen. I 1900 overtog den nuværende Ejers Fader Forretningen, som i 1907 gik i Arv til Sønnen, der var oplært i store Forretninger. I 1905 var Trælastforretningen blevet lagt til den øvrige Virksomhed, hvoraf et Billede findes i Kapitlet om Sognene. *A. Knudsen* er født 1888 i Viborg. Han sidder i Bestyrelsen af Haandværker- og Industriforeningen samt i Grundejerforeningens Bestyrelse.

Købmand *L. P. Jensen* nedsatte sig i Tølløse i 1895, hvor han selv startede sin Forretning, der omfatter Korn, Foderstoffer, Kul, Kolonial, Bygningsartikler og

Købmand L. P. Jensens Ejendom.

Byens Manufaktur- og Herreekviperingsforretning indehaves af *F. Hansen*. Han var ved Handelen i Holbæk hos daværende Købmand Tidemann og nedsatte sig 1897 i Tølløse. Han er født i 1870 i Hørby Sogn og er Medlem af Direktionen for Tølløse og Merløse Bank.

Ejeren af *Tølløse Maskinfabrik* er *A. P. Jørgensen*, der er født i Tølløse Sogn i 1869. I 1893 nedsatte han sig i Stationsbyen og grundede sin nuværende Fabrik i

1900. Elleve Aar senere oprettede han et Elektricitetsværk, der forsyner Byen med Strøm til ca. 2200 Lamper og 100 H. K. Fabrikens Specialeer Landbrugsmaskiner. Jørgensen er Repræsentant for Arbejdernes

F. Hansens Manufakturhandel.

Støbegods. Jensen er født 1861 i Højrup og lærte Handelen i Køge. Han er Formand for Grundejerforeningen.

Købmand *A. P. Andersen* er født der i Byen i 1885 og nedsatte sig 1913 i sin Fødeby.

Tølløse Maskinfabrik.

Ulykkesforsikring samt for Grundejernes Brandforsikring.

Chr. F. Møller nedsatte sig i 1914 som Blikkenslager og autoriseret Vand- og Gasmester. Han er født 1883 i København.

Medens den næste Station paa Strækningen, *Kirke Eskildstrup*, ikke frembyder noget særlig bemærkelsesværdigt ud over sit

Hotel, der ejes af Hotelejer *S. Pedersen*, idet dens Op-land for en Del falder sammen med *Merløses*, der tager Kraften fra den

Merløse er derimod en stor og blomstrende By. Den har endnu beholdt en Del af sit

Chr. F. Møllers Ejendom.

A. Krudsen,
Købmand,
Tølløse.

A. P. Jørgensen,
Maskinfabrikant,
Tølløse.

F. Hansen,
Købmand,
Tølløse.

Præg som tidligere Landsby og gør i mange Maader et hyggeligt og venligt Indtryk. Den ser mere velhavende ud end de fleste andre Stationsbyer og gør ikke et saa forjaget Indtryk som adskillige af disse. *Banken for Ringsted og Omegn* har en Afdeling i Merløse.

Emil Nielsen beklæder Embederne som Stationsforstander, Postekspeditør og kgl. Vejer og Maaler. Efter at have taget Præliminæreksamen i 1892 var Nielsen en Tid Kontorist paa Svendborg Amtskontor, hvorefter han i 1897 blev Assistent ved de sydfynske Jernbaner. To Aar senere gik han over til Odsherreds Jernbaner og blev i 1901 Stationsforstander i Merløse.

Hotel Merløse.

Merløse Hotel hed oprindeligt Merløse Kro og laa paa den modsatte Side af Vejen. I sin

M. Nielsen,
Mejeribestyrer,
Merløse.

Chr. Christensen,
Barber,
Merløse.

L. Jørgensen,
Købmand,
Merløse.

nuværende Skikkelse er det bygget 1868, men Kroen var ældgammel. Hotellet blev i 1916 købt af Hotelejer *Hans Hansen*, der er født 1877 og har opholdt sig en Række Aar i Amerika. Det har pæne Lokaler og 6 Gæsteværelser.

Konditor *C. W. Christensen*, der er født 1867 i Lyng Sogn, nedsatte sig i 1916 i Merløse, hvor han foruden at drive sit Bageri og Konditori oprettede et *Afholdshotel*, der foruden gode Lokaler omfatter 7 Gæsteværelser.

Merløse og Omegns Brugsforening og Foderstofforretning er grundlagt 1915 paa Initiativ af adskillige af Egnens Beboere.

Afholdshotellet.

Aug. Hansen.
Bestyrer,
Merløse.

J. K. Rasmussen,
Møller,
Merløse.

Chr. Christensen.
Hotelejer,
Merløse.

Bestyrelsen bestaar af 9 Medlemmer med Møller *J. K. Rasmussen* som Formand. Forretningen omfatter snart sagt alt undtagen netop Manufaktur. Bestyrer af Forretningen er *August Hansen*, der er født 1881 i Stenlille.

Købmand *L. Jørgensen* nedsatte sig 1910 i Merløse, hvor han oprettede en blandet Købmandshandel, der i

L. Jørgensens Købmandsgaard.

H. C. Hansen.
Købmand,
Stenlille.

Luavig Pruun.
Slagtermester,
Stenlille.

Chr. Jensen.
Skomagermester.
Stenlille.

Øjeblikket beskæftiger 3 Mennesker. Han er født 1881 i Havborup.

En lignende Forretning indehaves af Købmand *H. P. Nielsen*, der nedsatte sig i Byen i 1887. Han er ødt 1854 i Kværkeby og er Revisor i Sygekassen samt Formand for 100-Mandsforeningen.

Købmand *M. Mikkelsen*, der er født 1887 i Grenaa,

M. Mikkelsens Forretning.

er ligeledes Indehaver af en blandet Købmandshandel, som han startede i 1916.

Manufakturhandler *Chr. Hansen* grundlagde sin For-

Chr. Hansens Manufakturforretning.

retning i 1911. Den omfatter Manufaktur, Herreekvipering, Fodtøj m. m. Hansen er født 1883 i København.

Møller *I. K. Rasmussen*, der driver en ret omfattende Virksomhed, er født 1878. Han er Medlem af Prisreguleringskommissionen og af Ringsted Bankraad.

Købmand *Jacob Hansens* Forretning omfatter Ga-

Jacob Hansens Købmandsgaard.

lanteri, Bog- og Papirhandel og Tobak. Han er født 1891 i Ulstrup og er en meget kendt Kaninavler. Han er Formand for Kaninavlerforening n.

Ejeren af *Merløse Dampmølle og Savværk* er *J. P. Hansen*. Han var oprindelig uddannet i Teglværksindustrien og drev selv i en halv Snes Aar Vanløse Teglværk, som han forpagtede. Han er født 1862 i Kirke Flenstrup Sogn.

Maskinfabrikant *I. P. Christensen* er uddannet som Maskinist. I 1903 nedsatte han sig her og beskæftiger sig nu nærmest med Landbrugsmaskiner.

Cyklehandler *Niels Chri-*

J. P. Hansens Mølleri.

N. Christiansens Cykleforretning.

To Aar senere brændte det. Den nuværende Ejer, *Marinus Nielsen*, der oprindelig var Mejeriets Bestyrer, er født 1878 og uddannet paa Ubby Mejeri.

Barber *Chr. Christensen* nedsatte sig i 1902 og har foruden sin Barberforretning en Tobaksforretning og en Lotterikollektion. Han er Kasserer i Handels- og Haandværkerforeningen.

Den næste Station paa Banestrækningen, *Nyrup*, hører under Sorø Amt og bliver omtalt der.

Stenlille har i Nærheden af Stationen Præg af, at den skylder denne sit nuværende Udseende. Med Undtagelse af ganske enkelte Privatbygninger er det en

Chr. Christensens Forretning.

stiansen er født 1874 i Ørslev pr. Ringsted. Han er uddannet som Mechaniker og var først i en Aarrække Cyklehandler i København. I 1913 nedsatte han sig i Merløse. *Merløse Mejeri* er grundlagt 1887 som Andelsmejeri.

H. P. Petersen,
Hotelejer,
Stenlille.

C. Jensen,
Skrædermester,
Stenlille.

grim By, der kun i den nordlige Del, hvor der ligger et Par Gaarde lige ind til Byen, og i den sydlige Del, hvor den oprindelige lille By grupperer sig omkring Kirken, har lidt smukke landlige Partier at fremvise.

Kirken ligger kønt og bestaar i sit ældste Parti, Skib og Kor, af Kamp. Den er opført i den tidligere Middelalder og har senere faaet tilføjet Taarn og Vaabenhus samt indføjet Hvælvinger — alt af Munkesten. 1859—60 blev Kirken restaureret, og senere b'ev nogle Kalkmalerier fremdraget af Professor Kornerup. Hverken Altertavlen eller den underligt sammenflickede Prædikestol er af nogen Værdi. Kirken ejer fra ældre Tid et Trækrucifiks og en St. Laurentiusfigur.

Sognet er Anneks til Stenmagle Sogn i Sorø Amt. Præsten er Pastor *Filip Bech*, der er født 1868 i Øvrum ved Gudena. Han er Sekretær for kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark.

Læge *V. Joost*, der er født 1858 i Slesvig, nedsatte sig i Stenlille i 1894. Han var i 8 Aar Medlem af Sogneraadet og er Formand for Handels- og Haandværker-

Chr. Christensen,
Smedemester,
Gjørlev.

R. Clsen,
Købmand,
Gjørlev.

P. Petersen.
Maskinfabrikant,
Gjørlev.

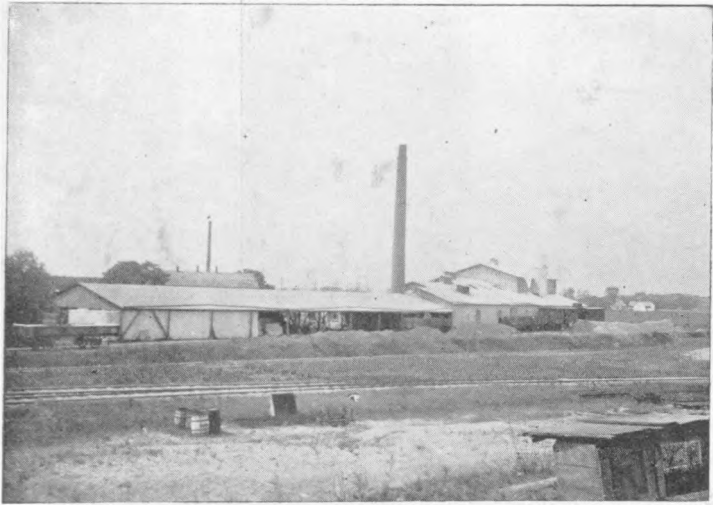
foreningen. Lige overfor Lægeboligen ligger *Apoteket*, som er oprettet i 1903 paa personligt Privilegium. Apotekeren, *Camilo Wilstrup*, er født 1861 paa Frederiksberg. Han blev cand. pharm. i 1883 og har tidligere haft Apoteket i Skibby i Forpagtning samt bestyret det gamle Apotek i Holte. I 1914 overtog han Stenlille Apotek.

Stenlille Kalk- og Sandstensfabrik er grundlagt 1904

Apoteket.

af Aktieselskab. Den producer aarlig 8 Mil-
lioner Sten og be-
skæftiger 16 Mand. I
1917 købtes Fabriken
af cand. polyt. *Har-
ald Buhl*, der er født
1883 i Randers, fra
hvis Latinskole han
blev Student i 1901.
Efter at være bleven
cand. polyt. i 1907

Stenlille Kalk- og Sandstensfabrik.

H. P. Christensens Købmandsgaard i Stenlille.

Vald. Nielsen Elhauge,
Hotelejer,
Ruds Vedby.

Alfred Hansen,
Hotelforpagter,
Høng.

Viggo Nielsen.
Karetmager.
Høng.

var han et halvt Aar ansat ved Hedeselskabet, men gik derefter over til Jysk Telefonselskab, ligesom han opholdt sig en Tid i Udlandet.

Stenlille Hotel ligger lige ved Jernbanestationen og blev bygget omtrent samtidig med denne. I 1910 brændte det, men blev straks efter genopbygget. Et Billede findes i Kapitlet om Sognene. Den nuværende Ejer er *Hans Peter Petersen*, der er født i 1877. I 1916 købte han Hotellet af et Konsortium. Hotellet har store og rummelige Lokaler og 6 Gæsteværelser paa 1. Sal.

Gaardejer *Lars Peter Jensen*, der er født 1863, er Formand for Sogneraadet og fra Februar i Aar tillige Sognefoged.

Stenlille er en god Forretningsby og har mange store og velassorterede Forretninger.

En af Byens ældste blandede Købmandsforretninger er grundlagt i 1869 af Købmand Vilh. Petersen. Der hørte da tillige Krohold til Forretningen. En senere Ejer, Viggo Nielsen, der drev Forretningen i 21 Aar, solgte den til den nuværende Ejers Fader, af hvem denne

købte Forretningen for 11 Aar siden. *H. P. Christensen* har udvidet Forretningen ganske betydeligt. Tidligere omfattede den kun Kolonial og Foderstoffer, hvortil nu er kommet Trælast, Støbegods, Bygningsartikler m. m. Der er blevet opført en stor og smuk Udstillingsbygning. *Christensen* er født 1882 i Munkebjergby Sogn og lærte Handelen i sin nuværende Forretning.

H. P. Christensens Pakhuse.

Byen har endnu en Forretning af lignende Art. Den ejes af Købmand *H. C. Hansen*, der overtog den i 1916. Hansen er født 1887 i Ringsted og er Medlem af Handels- og Haandværkerforeningens Bestyrelse.

En Forretning af lignende Art indehaves af *V. Hansen*. Han nedsatte sig i 1899 i Stenlille og er Bestyrer af Vandværket. Han er oprindelig uddannet som Fotograf i Slesvig.

Købmand H. C. Hansens Ejendom.

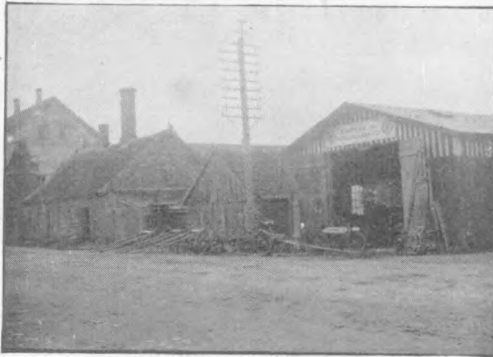
Thorvald J. Nielsens Maskinfabrik er af ganske ny Dato. Den fremstiller navnlig Landbrugsmaskiner og har Reparationsværksted for disse.

V. Hansens Ejendom og Atelier.

Nielsen er født 1884 i Køge og overtog den ca. 50 Aar gamle Smedie i 1918. Han beskæftiger 6 Mennesker.

Af Byens øvrige Haandværkere skal nævnes Skrædermester *C. Jensen*, der er født 1874 i Ørsløv.

Th. J. Nielsens Maskinfabrik.

C. Jensens Skræderforretning.

Han nedsatte sig i 1898 i Stenlille og beklæder en Række Tillidshverv i Byen; f. Eks. er han Formand for Vandværket, Brandsynsvidne, Stævningsmand, Medlem af Bestyrelsen for Handels- og

Haandværkerforeningen m. m.

Sadelmager og Tapetserer *S. R. Westergaard* er født 1870 i Kjellerup i Jylland. Han nedsatte sig i Byen i 1899 og driver ogsaa Møbel-snedkeri samt har Udsalg af Møbler.

Sadelmager *S. R. Westergaard*s Ejendom.

Realskolen, som har til Huse hos *Westergaard*, opstod for en stor Del paa dennes Initiativ, og han sidder stadig i Skolens Bestyrelse. Skolen har haft en god Fremgang i de Aar den har eksisteret. Dens Elevantal har været oppe paa 130.

Skomager *Chr. Jensen* er født 1867 i Ondløse og er uddannet som Skomager i Holbæk. I Stenlille etablerede han sig i 1892. Han er Formand for Sygehjælpeforeningen og Medlem af Hjælpekassen.

Slagtermester *L. Bruun* overtog i 1915 Forretningen efter sin Fader, hos hvem han er uddannet. Han er født 1893 i Slagelse.

Næste Station er *Vedde*, en ganske lille By, hvis faa Huse ligger i Spidsen mellem Stenlille-Vejen og

Skomager *C. Jensens* Ejendom.

Slagter L. Bruuns Ejendom.

Karsholte. — *Afholdshotellet* her ejes af *Valdemar Nielsen*, der er født 1890 i Slagelse. Han overtog i 1917 Hotellet, der hører til Kolonien Philadelphia. Det har en god stor Have og rummer 10 Gæsteværelser. Selve Bygningen stammer fra 1903 og blev Afholdshotel i 1917.

Købmand *N. Sparre Rørbech* driver en blandet Købmandsforretning i Dianalund, til hvilken der ogsaa hører en Rejsestald. Forretningen er grundlagt for ca. 10 Aar siden og overtoges af Rørbech i 1914. Rørbech er født 1887 i Jerslev og sidder i Bestyrelsen af den stedlige Skytteforening, Sygeplejeforeningen og af Handels- og Haandværkerforeningen m. m.

Skjellebjerg Station, der ligger Nord for Byen af samme Navn, bestaar kun af Stationsbygningen og nogle faa Huse.

Rørbechs Købmandsgaard.

Jernbanevejen. Lige over for Jernbanestationen ligger et lille Hotel med Forsamlingsaal.

I Bøgeskov ligger, som tidligere omtalt under Tersløse Sogn, den lille *Dianalund Station*, kun en god Kilometer Øst for Byen

P. Villadsen,
Gaardejer.

Ole Petersen,
Bagerm. & Conditor.

H. P. Christensen,
Købmand.

Ruds Vedby er en smuk By, der kun har yderst lidt af Stationsbyens Præg over sig. Dens Gader og Veje med ældre Bygninger i gamle Haver gør ikke mindst paa Grund af det meget grønne et tiltalende Indtryk.

Stationsforstander *M. P. Madsen* er født i 1864 i Højby Sogn i Odsherred og fik sin første borgerlige Uddannelse ved Vallekilde og Askov Højskoler. Han er en Mand, der beklæder en Mængde Tillidshverv, saaledes som Medlem af Menighedsraadet, Formand for *Ruds Vedby Skyttekreds*, for den sønderjydske Forening og for Friskolen. Postmester *August v. Ejben* er født 1863 i Skaade pr. Aarhus.

Praktiserende Læge i *Ruds Vedby*, *Christoffer Madsen*, er født 1871 i Hagedsted ved Holbæk. I 1896 tog han Kandidateksamen og var derefter assisterende Læge ved Holbæk Amtsygehus til han i Oktober 1898 nedsatte sig i *Ruds Vedby*. Dr. Madsen er blevet en kendt og skattet Mand der paa Egnen, og man har forstaaet at udnytte hans rige Initiativ paa saa mange Maader. Utallige er de Tillidshverv, som Doktoren sidder inde med, alt for talrige til at de kan omtales her. Han er en ivrig Poli-

Chr. Wilhelmsen,
Købmand,
Gjørlev.

L. Christiansen,
Murmester,
Gjørlev.

Johs. M. Knøvl.
Isenkræmmer,
Gjørlev.

tiker, men har ogsaa lagt andre Interesser for Dagen. Han har saaledes virket ivrig hen til, at Sognebogsamlingen kom i Stand i 1912, og det var ogsaa paa hans Initiativ, at den naturhistoriske Forening for Sjælland blev stiftet.

Skovrider paa Lerchenborg og Godsforvalter for det paa Vedbygaard oprettede Rekonvalescenthjem er Skovrider *Poul Reek*, der er født i 1885 i København og blev Forstkandidat i 1912.

Grev *Otto Moltke*, Ejeren af Nørager og Conradinelyst, er født 1860 paa Nørager og blev 1877 Student fra Roskilde Latinskole. I 1883 blev han Secondløjtnant i Livgarden. I Tiden fra 1883—1908 var han Forpagter af Conradinelyst og fra 1890 tillige af Nørager. I 1908 blev han Ejer af begge Gaardene. Greven er Landvæsenskommissær og var fra 1894—1906 Medlem af Sogneraadet.

Skovrider paa Conradinelyst og Nørager er *Niels Bloch*, der er født 1878 i Gudme ved Aalborg.

Ruds Vedby Kro ejes af *Lars Christian Larsen*.

Ruds Vedby Kro.

Den rummer 7 Gæsteværelser. Larsen er født 1865 i Uglerup og var oprindelig Landmand. Han købte Kroen i 1901, men bortforpagtede den indtil han i 1911 personlig overtog Driften af den.

Købmand og Brygger *Povl Bendtsen* er født i Aalborg 1875 og blev uddannet i den Forretning, han nu selv ejer og hvortil nu er knyttet et Hvidtølsbryggeri. Bendtsen købte Ejendommen i 1917. Købmandsforretningen er blandet, og hele Virksomheden beskæftiger en halv Snes Mennesker.

Bendtsen er Medlem af Bestyrelsen for Kalundborg og Omegns Bank, for Ruds Vedby Teglværk og flere andre Institutioner.

Endnu en større blandet Købmandshandel ejes af Købmand *Emil Andersen*. Hans Fader nedsatte sig i 1868 som Bager i Ruds Vedby og knyttede hertil en Købmandshandel og et

Købmand P. Bendtzens Gaard.

Emil Andersens Købmandsgaard.

mindre Landbrug. I 1898 overtog Sønnen Manufakturforretningen og i 1900 den øvrige Købmandshandel, hvorefter Bageriet blev nedlagt. Andersen er født 1872 i Kuds Vedby og lærte Handelen i Slagelse. Han er Stævningsmand og Revisor i Sparekassen, foruden at han beklæder flere andre Tillidshverv.

Chr Laurbergs Købmandsgaard.

Købmand Chr. Laurberg kom til Ruds Vedby i 1891 og blev ansat i Købmand Gæltzers Forretning. Seks Aar senere forpagtede han Kroen og byggede i 1901 den Ejendom, hvori han har sin Forretning. Laurberg er født 1868 i Nim ved Horsens, i hvilken sidste By han lærte Handelen. I 1907 blev han Medlem af Sogneraadet, og i den senere Tid er han blevet Medlem af Kornnævnet og Bygningsnævnet. Han er ogsaa Medlem af Sparekassen.

Manufakturhandler **Vilhelm Ringmacher** nedsatte sig i 1902 i Ruds Vedby og flyttede i 1905 sin Forretning til den nuværende Ejendow. Han er født i Randers i 1877.

Manufakturhandler **Valdemar Nielsen Elhauge** er

Nielsen Elhauges Forretning.

Ringmachers Manufakturhandel.

født 1878 i Stubbekøbing og nedsatte sig i 1906 i Ruds Vedby efter at have opholdt sig et Aars-tid i Udlandet. Forretningen er oprindelig grundlagt 1893 og omfatter alt med Hensyn til Manufaktur og

N. P. Schultz Købmandsgaard.

købte Ejendommen, hvori Forretningen findes. Den omfatter Isenkram, Støbegods, Bygningsartikler m. m. Schultz er født 1878 i Ribe og var den første Isenkræmmer i Ruds Vedby. Han har i 10 Aar været Medlem af Borgerforeningens Bestyrelse og var tidligere Brandfoged.

Blandt Haandværkerne er Bødker *Martin Hansen* Indehaver af en gammel Forretning, som Faderen startede i 1840. Han lærte Haandværket hos Faderen og overtog Virksomheden i 1903. Han er født 1867 i Ruds Vedby.

Martin Hansens Bødkeri.

Herreekvipering Elhauge er Medlem af Bestyrelsen for Borgerforeningen.

Som den sidste blandt Købmændene skal nævnes Isenkræmmer *N. P. Schultz*, der etablerede sig i 1904 og i 1913

Møllejejer *Alfred Nielsen* er født 1891 i Nidløse, paa hvis Mølle han lærte sit Fag. I 1916 købte

han Møllen her af Møller Andersen. I stille Vejr drives Møllen af en Petroleumsmotor.

Skrædermester *S. Chr. Hjorth* nedsatte sig i 1903 der i Byen, hvor han selv har ladet bygge Ejendommen, hvori Forretningen er. Til Forretningen, der omfatter Herreekvipering, er knyttet et Skræderi, der beskæftiger 4—5 Mennesker. Hjorth er født 1875 i Egtved.

Ruds Vedby Mejeri, hvoraf et Billede findes under Omtalen af Sognene, ejes af *Peter Hansen*, der er født 1870 i Tullebølle Sogn. I 1893 begyndte han her i Byen og producerer Smør og Ost, navnlig Rochefort. Til Mejeriet er knyttet et stort Detailsalg til Byens Forsyning. Drivkraften paa Mejeriet er Damp — 8 H. K. Mejeriejer Hansen er Medlem af Sogneraadet og har i Aarenes Løb taget

Alfr. Nielsens Mølle.

Mejeriejer Hansens Villa.

Hjalmar Nielsens Maskinfabrik.

livlig Del Byens Anliggender og har som Følge deraf været Medlem af Bestyrelserne i saa godt som alle de stedlige Foreninger.

Hjalmar Nielsens Maskinfabrik er startet 1909 af den nuværende

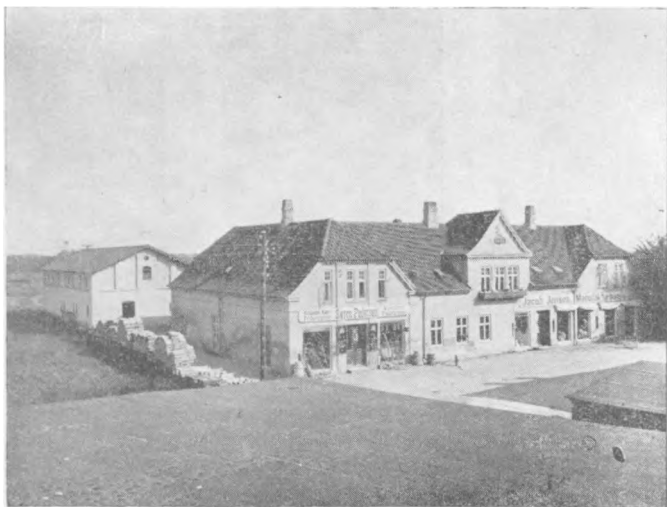
Ejer. Den beskæftiger 6 Mand og fremstiller Landbrugsmaskiner (navnlig Halmpressere, Lokomobiler og Mejerimaskiner). Nielsen er født 1873 i Tjæreby.

Høng er baade Endestation for Tølløse—Høngbanen og Station paa Slagelse—Værsløvbanelen.

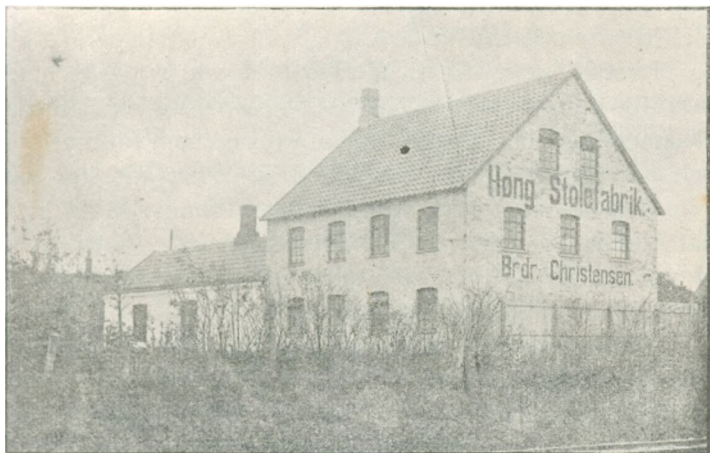
Straks ved Stationen modtager man det samme Indtryk som ved de fleste Stationsbyer, en ret idéforladt Samling Huse med gode, store Forretninger, saaledes som de blomstrer frem, hvor Jernbanen skaber større Trivsel og mere Liv end i de tidligere Landsbyer. Men er man naaet gennem den ret lange Gade, der fra Stationen fører i Nord, kommer man til Partier, der med sine nydelige Villaer omgivet af store

Afholdshotellet.

Søren Petersens Købmandsgaard.

Høng Stolefabrik.

Viggo Petersen.
Maskinf. & Købmand,
Høng.

O. P. Christensen.
Stolefabrikant,
Høng.

H. P. Nielsen.
Skrædermester,
Høng.

Haver straks gør et mere tiltalende Indtryk. Et Forsøg, der er gjort paa at skabe et lille Anlæg ved det gamle Ting- og Arresthus, er faldet ganske heldigt ud.

Stationsforstander *Henrik Teisen* er uddannet ved De danske Statsbaner, hvor han ansattes i 1881. I 1899 blev han Forstander for Høng Station, der i 1901 tillige fik Privatbanen ind under sig.

Herredsfoged i Løve Herred, *Vilhelm Flensborg*, er født 1844 i København. I 1870 tog han juridisk Embeds-eksamen og blev samme Aar ansat ved som Fuldmægtig ved Københavns Amts nordre Birk. 1888 ansattes han som Fuldmægtig ved samme Amts søndre Birk, hvor han var indtil han i 1894 blev Herredsfoged i Børglum Herred. I 1904 fik han sit nuværende Embede. Herredsfogeden er Ridder af Dannebrog.

Fuldmægtig paa Herredskontoret, som er indrettet paa Odinsgaard, hvor Herredsfogeden bor, er exam. juris. *Rasmus Nielsen*. Han er født 1866 i Vester Egede og er foruden Herredsfuldmægtig tillige Godsforvalter paa et Par af de større Godser samt Repræsentant i

R. L. Rasmussen.
Snedkermester,
Høng.

Jens Olsen.
Købmand,
Høng.

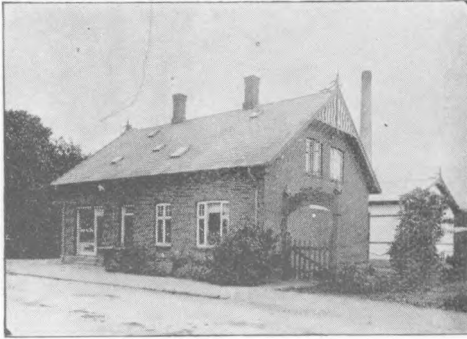
Svend Thorbek.
Høng,

Banken for Slagelse og Omegn og Medbestyrer af dens Filial i Høng.

Gaar man fra Herredsfogedgaarden ind mod Byen ligger Skolen straks paa venstre Haand. Lærer paa Skolen er *H. Hougaard*.

Umiddelbart efter Skolen følger Lægeboligen med en smuk Indkørsel og en prægtig Have. Doktor *Christian Frost* er født i S. Stenderup pr. Kolding i 1868. I 1894 tog han Embedseksamen og kom efter et Aars Hospitals-tjeneste i København som praktiserende Læge til Vejen, som han atter forlod i 1906 for at nedsætte sig i Høng. De mange Aars Ophold saa nær ved Sønderjylland, og ikke mindst Barndomsaarene, der faldt saa nær efter Adskillelsen, har ikke undladt at sætte sit Spor i Dr. Frosts Sind. Han var selvskreven Formand i Sønderjydske Forening for Høng, der for en Del skylder ham sin Tilblivelse. Desuden er han Medlem af Finderup Sogns Menighedsraad og af Bestyrelsen for Høng Borgerforening.

Høng Realskole og Eksamenskursus har opnaaet

Høng Osteri.

en fortrinlig Position der paa Egnen. Det første Kursus aabnedes i 1902, men allerede Aaret efter overtoges Skolen af den nuværende Skolebestyrer.

Cand. theol. og mag. *Johannes Jørgensen*, der er

født 1878 i Høng. Han blev Student fra Odense i 1896 og blev Kandidat i 1903. I 1912 tog han desuden Skoleembedseksamen.

Høng Højskole er grundlagt saa tidligt som 1864 af Rottwilt, der bestyrede Skolen til 1872. Den blev da overtaget af Anders Jørgensen, der er kendt for sit store Arbejde for Husmandsbevægelsen, og for hvem der er rejst en Mindesten. Højskolen ledes nu af de to cand. mag. er *Tormod Jørgensen* og *E. Munk*. Den første er

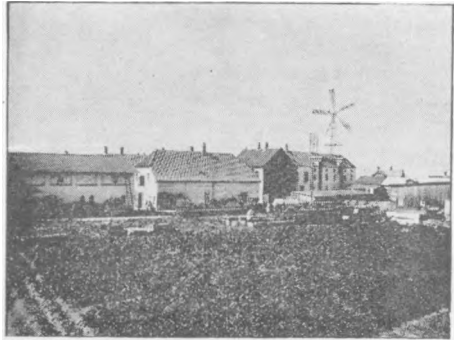

Wittrock-Hansens Ejendom.

født 1876 paa Skolen og tog i 1894 Studentereksamen fra Odense Kathedralskole. I 1901 blev han cand. mag. og uddannede sig endvidere paa Studierejser i Udlandet. I 1915 overtog han Ledelsen

af Skolen efter Faderen.

Byen har to Hoteller. Nærmest Jernbanen ligger *Høng Afholdshotel*, der er oprettet for ca. 15 Aar siden af Akts. Høng Afholdshotel. Hotellet er forpagtet af *Alfred Hansen*,

N. P. Niensens Snedkerier.

der er født 1889 i Kirke Stilling. — *Hotel Høng* ejes nu af forhenværende Købmand *Otto Andersen*, der købte det i 1909. Det rummer 14 Værelser og en Theatersal.

Høng Boghandel ejes af *Sven Thorbek*, der er født 1884 i Odense. Han etablerede sig i 1916 i Høng, der med sine mange Skolevirksomheder netop havde savnet en saadan Forretning.

Købmand *I. Chr. Sørensen*s nedsatte sig i 1897 i Høng, hvor han grundede en blandet Købmandshandel, som er vokset betydeligt gennem Aarene. Stedet, som han selv har bygget, er ogsaa flere Gange blevet ombygget og omfatter gode Ma-

Høng Boghandel.

gasinbygninger. — Sørensen er født 1863 i Hyllested.

En lignende Købmandshandel omfattende bl. a. Foderblanding m. m. indehaves af Købmand *Søren Petersen*. Den beskæftiger ca. 7 Personer. Petersen er født 1879 i Ringkøbing.

Ogsaa Købmand *Holger Hansen* driver en blandet Købmandshandel, men denne er først etableret i Begyndelsen af 1918. Købmand Hansen er født 1895 i Langebæk.

Købmand I. C. Sørensens Ejendom.

Isenkræmmer *Ludvig Wittrock-Hansen* overtog sin Forretning i 1908 efter Moderen, men fik først Borgerskab i 1917. Han er født i

1887 i Gjørlev, hvor han for en Del fik sin Uddannelse i Familiens Forretning.

Høng ejer ikke mindre end tre Manufaktur- og Herrekviperingsforretninger.

Hans Peder Nielsen er født i Høng i 1880 og er oprindelig uddannet som Skræder. Han nedsatte sig i 1902.

Jacob Jensens Manufakturforretning er startet 1914. Jensen er født i 1887 i Nykøbing, Sjælland, og er uddannet i forskellige store Forretninger i Holbæk og Roskilde.

Endelig skal omtales Købmand *Marius Hansens* Forretning, der er startet i 1910.

Jacob Jensens Ejendom.

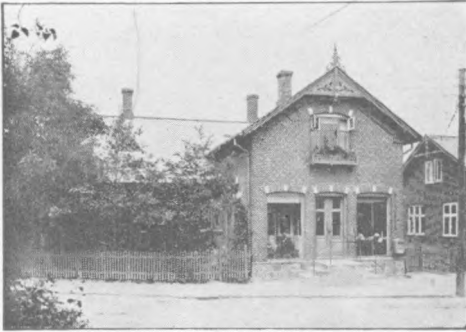
En virkelig god Snedkerforretning drives af *N. P. Nielsen*. Han etablerede sig i 1908 i Høng, der paa det Tidspunkt havde 5 Snedkere, der imidlertid forsvandt efterhaanden. Nielsen er født 1887.

Et fuldt ud moderne Snedkeri indehaves af *R. L. Rasmussen*, der oprindelig er uddannet som Tømrer. Han nedsatte sig i 1908 i Ørslev Vester og kom i 1914 til Høng, hvor han driver et Maskinsnedkeri, hvis Speciale er Møbler. Drivkraften er Elektricitet.

Akts. Brødrene Christensens Stolefabrik er etableret i 1913 og omfatter Massefabrikation af Stole, hvoraf Halvdelen eksporteres til Norge. Drivkraften er Damp

Snedkerm. R. L. Rasmussens Ejendom.

Karl Nielsens Planteskole.

derer, Chr. Christensen, forestaar Kontoret og Lageret.

Høng Andelsmejeri er oprettet 1906 og blev samtidig bortforpagtet. Forpagteren, *S. Andersen*, er født 1869 i Gjerslev Sogn.

Høng Planteskole og Handelsgartneri indehaves af Gartner *Karl Nielsen*, som er født 1866 i København. Han etablerede sig i Høng i 1894 og har senere udvidet Forretningen betydeligt.

Maskinfabrikant *Vilh. Pedersen* etablerede sig først i Viborg i 1905 men oprettede i 1912 Høng Maskinfabrik.

Vilh. Petersens Udstillingslokale.

eller Elektricitet. Den beskæftiger normalt 25 Mand. Peter Christensen er født 1882 i Nidløse. Han er uddannet som Snedker i Stenlille og har opholdt sig i 12 Aar i Amerika. Bro-

Han fabrikkerer navnlig Skotøjsmaskiner og beskæftiger normalt 15 – 16 Mand. Pedersen er født 1882 i Rye og uddannet som Maskinist paa „Titan“ i København.

Af Stationerne paa Slagelse—

Vørslev—Banen skal omtales de tre største, Gjørlev, Fuglede og Jerslev.

I *Gjørlev*, der er en ret stor By, beklædes Stillingen som Stationsforstander og Postekspeditør af *Georg Holm*, der er født 1865 i København. I 1881 ansattes han ved Statsbanerne, og 1907 blev han Stationsforstander i Gjørlev.

Gjørlev Apotek, der flyttede hertil i 1908 fra Sæby og som er oprettet paa personligt Privilegium, ejes af Apoteker *C.*

Würtzen. Denne er født 1862 i Hanherred og blev cand. pharm. i 1885. I Tiden fra 1906—08 var han Apoteker i Løkken, de næste 8 Aar i Vraa og overtog dernæst Apoteket her efter Apoteker Irgens.

Sognepræst for Gjørlev—Bakkendrup Sogne er Pastor

Axel Høyrup. Han er født 1872 i Fredericia og blev Student 1891 fra dennes Latin og Realskole. I 1899 tog han Embeds-eksamen og kom efter en Del forskellige Embeder — sidst paa Bornholm — til Gjørlev i 1918. Han er

Gjørlev Biografteater.

Gjørlev Apotek.

Gjørlev Hotel.

Bestyrelsesmedlem
i Københavns Kirkefonds Bestyrelse
fra 1913.

Gjørlev Hotel
ejes af *C. Jensen*.
Denne, der er født
1871 i Kirkehelsing-
e, var oprindelig
Landmand, men
overtog Hotellet
her i 1907.

Murermester *L. Christiansen* driver foruden sin Virksomhed som Murer en Bog- og Papirhandel, som han etablerede i 1917.

En anden Bog- og Papirhandel indehaves af Boghandler *K. Lund*, der er født i Rønne. Han overtog Forretningen i 1913.

Købmand *Andreas Larsen* er født 1859 paa Refsnæs.

L. Christiansens Boghandel.

Andreas Larsens Købmandshandel.

Oprindelig var han Landmand og blev derefter Mejerist. Fra 1887—96 var han Mejeribestyrer i Gjørlev og ned-satte sig derefter som Købmand.

En blandet Købmandshandel indehaves af *O. C. Modin*,

O. C. Modins Købmandshandel.

Jens Jensens Købmandsgaard.

Købmand R. Olsens Ejendom.

Crome og Goldschmidts Udsalg.

der er født 1889 i Jordløse. I 1916 overtog han Forretningen, der var startet af Otto Olsen, og som normalt beskæftiger 5 Mennesker. — Modin sidder i Bestyrelsen for Handelsforeningen.

Købmand *Rich. Olsen* etablerede sig i 1917 i Gjørlev med en Forretning, der omfatter Kolonial og Delikatesser. Han er født 1887 i Saksøbing.

Købmand *Jens Jensen* havde oprindelig Købmandshandel i Jylland og etablerede sig her i 1909. Han er født 1859.

Crome og Goldschmidts Udsalg indehaves af Manufakturhandler *Fraas*.

Forretningen er grundlagt for ca. 30 Aar tilbage, og Fraas overtog den i 1912. Til Forretningen er knyttet

W. Petersen,
Maskinfabrikant,
Gjørlev.

O. C. Modin,
Købmand,
Gjørlev.

K. W. Skjødt,
Snedkermester,
Gjørlev.

en Systue med Herre- og Damekonfektion. Fraas er født 1877 i Aagerup Præstegaard. Han beskæftiger normalt 8 Mennesker.

Manufakturhandler *Chr. Wilhelmsen* er født 1888 i Slagelse. Han etablerede sig i 1916 i Gjørlev.

C. Wilhelmseas Forretning.

Isenkrammer Johs. M. Knøvl.

Isenkrammer *Johs. M. Knøvl* etablerede sig i 1908 i den Ejendom, hvor Forretningen endnu er og som han købte i 1914. Den omfatter Isenkram, Glas, Porcelæn og Støbegods. Knøvl er født 1880 i Kurbel By.

Møbelhandler *Johs. Larsen* er født 1875 i Lejre og er uddannet som Snedker. I denne Profession nedsatte han sig i Gjørlev i 1895. I 1914 begyndte han sin Møbelforretning.

Af de egentlige Haandværkere i Byen skal nævnes

Johs. Larsens Møbelhandel.

Johs. Larsen.
Møbelhandler,
Gjørlev.

L. Larsen.
Skrædermester,
Gjørlev.

R. L. Emborg.
Urnager & Guldsmed,
Gjørlev.

Blikkenslager *Cilius Petersen*. Han er født 1871 i Faaborg, hvor han lærte Professionen. I 1908 nedsatte han sig i Gjørlev og har nu blandt andet alt Blikkenslagerarbejdet til Sukkerfabriken. Han har siddet i Børgereforeningens Bestyrelse i 10 Aar og omtrent lige saa længe i Vandværkets Bestyrelse. For 6 Aar siden begyndte Petersen *Gjørlev Biografteater* under meget smaa Forhold paa Hotellet. I 1916 byggede han det nuværende smukke Teater, der rummer ca. 150 Mennesker og beskæftiger 6 Mand.

Gørlev Blikkenslagerforretning.

H. W. Johannesens
Skræderforretning.

Snedkermester *K. W. Skjødt* er født 1868 paa Amager og etablerede sig i Gjørlev 1898. Aaret efter byggede han Ejendommen, som senere ombyggedes i 1907.

Skrædermester *H. W. Johannesen* etablerede sig i 1914 og købte to Aar senere Ejendommen. Han er født 1889 i Asminderød Sogn.

En lidt ældre Forretning indehaves af Skrædermester *Lauritz Larsen*, der er født 1876 i Kallehave Sogn. Han nedsatte sig i 1907 i Gjørlev.

Smedemester *Chr. Christensen* er født 1881 i Kulby og uddannet i Høng. Han nedsatte sig 1911 og udfører almindeligt Grovsmedearbejde samt Vognfabrikation. Desuden forhandler og reparerer han Cykler. Drivkraft: Elektricitet.

Byens gamle Smedie, der stammer fra ca. 1864 overtoges i 1906 af

Skræder L. Larsens Hus.

Smedemester *Peder Andersen*, der er født 1882 i Bakkendrup. Der udføres almindeligt Grovsmedearbejde, og Drivkraften er Elektricitet.

Handelsgartner

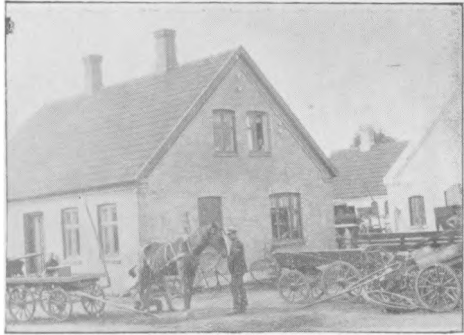
Carl Petersen er født 1876 i Jeltinge Sogn. Han er for en Del uddannet i Tyskland. I 1910 overtog han sit Gartneri, der var startet her i Byen to Aar tidligere.

Gjørlev Andelsmejeri er oprettet 1888.

Gjørlev Mølle er bygget 1861.

Urmager og Guldsmed *R. L. Emborg* er født 1879 i Ringe og etablerede sig i 1902 i Gjørlev, hvor han i 1905 købte sin nuværende Ejendom. Han er Formand for Vandværket og for teknisk Skole. Desuden er han Organist i Valgmenighedskirken.

Barber Valdemar Nielsen nedsatte sig i 1897 i samme Ejendom, som han nu ejer.

Chr. Christensens Smederi.

M. P. Andersens Smederi.

C. Petersens Handelsgartneri.

Guldsmid Emborgs Hus.

Han er født 1868
i Vidskølle.

*Gjørlev Ma-
skinfabrik* inde-
haves af Fabrikant
P. Petersen, der
er født 1855 i
Kirkehelsinge. I
1879 nedsatte han
sig i Gjørlev, hvor
han nu navnlig
fabrikerer Land-

brugsmaskiner, specielt selvrensende Tærskværker. Han beskæftiger normalt 8 Mand. Drivkraften er Elektricitet. Petersen har været kommunal Revisor i nogle og tyve Aar og har siddet i Sogneraadet i 21 Aar indtil 1917. Desuden er han Medlem af Skolekommissionen og af „Sorø Amtstidende“s Bestyrelse.

Barber V. Nielsens Ejendom.

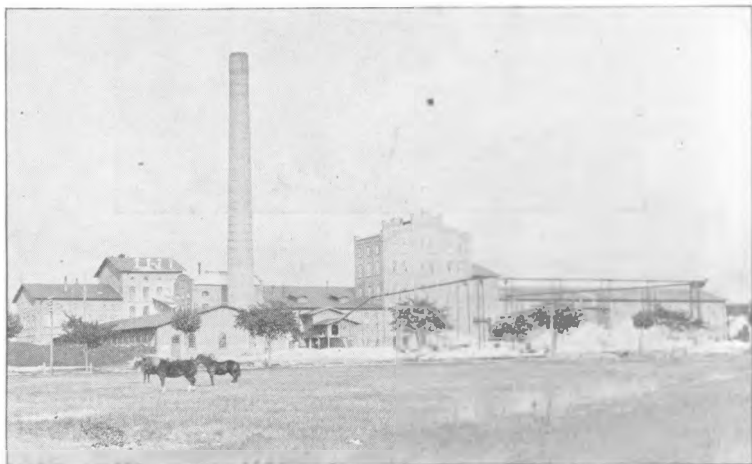
Ramskovs Bilforretning.

Fabrikant A. *Ramskov* nedsatte sig i 1896 i Gjørlev med en blandet Forretning, men forhandlede dog hovedsagelig Cykler. Senere startede han Byens Elektricitetsværk, som han ejer og som normalt gaar med to Maskiner paa 120 H. K. Der begyndtes med 265 Lamper mod ca. 3000 nu fordelt paa ca. 200 Forbrugere. *Ramskov* sidder i Borgerforeningens Bestyrelse og er autoriseret Lærer i Automobilkørsel.

Maskinfabrikant *Viggo Petersen* er født 1878 i Høng. Han er Kommunens Maskintilsynsmand.

Maskinfabrikant *Viggo Petersen*s Ejendom.

I Gjørlev findes den store sjællandske Sukkerfabrik, der startedes i 1911 under Navnet *Akts. Sukkerfabriken „Vestsjælland“*. Det var Godsejer *Carl Lawaetz* til Kalundborg Lehns Ladegaard, der rejste Tanken om uafhængig af de danske Sukkerfabriker at bygge en Fabrik paa Vestsjælland, hvor Jorden særlig egner sig for Roe-

Sukkerfabriken „Vestsjælland“.

dyrkning. Landmændene blev hurtig samlet om Planen, men der rejste sig store Vanskeligheder ved dens Gennemførelse. Med et Skær af Eventyret over sig, lykkedes det Familien Lawaetz at interessere den kendte Geheimeraad Carl Ziese i Elling for Sagen, og ved hans Hjælp skaffedes de fornødne Millioner. Aktierne blev revet bort til høje Kurser, og Forventningerne om den Guldstrøm, Sukkerfabriken viide sprede over Egnen, var saa højspændt, at der nødvendigvis maatte komme en Reaktion — og saa virkede Skuffelsen lige saa stærkt i

den modsatte Retning. Her er ikke Stedet til en Drøftelse af hele den interessante Udvikling, Sukkerfabriken „Vestsjælland“ har gennemgaaet, det skal blot noteres, at Godsejer Lawaetz' Tanke har vist sig baade sund og levedygtig.

At den har stor Betydning for Egnen, siger sig selv, og nogle Tal vil yderligere belyse dette.

Fabriken beskæftiger til Stadighed 85 Mand, og under Kampagnen 425 Mand. De samlede Lønninger udgjorde 1917-18 ca. Kr. 366,000,00 til Kul, Kokes og Kalk medgik for ca. Kr. 680,000,00, til Fragt til Statsbanerne blev alene for Roer og Roesnitter betalt ca. Kr. 140,000,00.

Det er givet, at Fabriken i høj Grad maa præge Egnen og dens økonomiske Liv ved de mange Penge, der sættes i Omløb gennem den. Gørlev By er da ogsaa siden Fabriken Start vokset stærkt. Medens den i Aarene 1906-11 saaledes kun steg fra 533 til 570 Indbyggere, steg den fra 1911-18 til 1125.

Af Hensyn til de vanskelige Ernæringsforhold, har Fabriken i Aar faaet oprettet et Folkekøkken til Arbejderne.

Ogsaa for hele Egnens Skyld maa man haabe, at dette Foretagende, der har mødt saa store Vanskeligheder i sine første Aar, og som nu synes at være kommen over sine Trængselsaar, maa befæstne sig en varig og god Stilling indenfor den danske Sukkerindustri.

I Bestyrelsen for A/S Sukkerfabriken „Vestsjælland“, der har en Aktiekapital paa 2 Millioner Kroner, sidder følgende Mænd: Ingeniør Poul Larsen, København (Formand), Generalkonsul Chr. Hecksher, København, R. p. p. Gaardejer H. Jensen, Vemmelev, R. Dr. H. Lawaetz, Gørlev, Godsejer Viggo Neergaard, Valdemarskilde, Forpagter O. J. Knipschildt, Sigridshøj, Proprietær C.

J. P. Nielsen,
Tømrermester,
St. Fuglede.

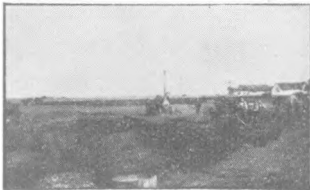
Peter Nielsen,
Købmand,
Fuglede St.

Torst, Aggersvold, R. og Overretssagfører N. P. Arnstedt, København.

— — —
Vi kommer nu til St. Fuglede og Fuglede Station.

Sognepræst for Store og Lille Fuglede Sogne er Provst *H. P. Hansen*. Han er født 1859 i Horne ved Faaborg og blev 1884 Seminarist fra Skaarup Seminarium og 1888 Student fra Efterslægtens Skole. I 1893 tog han Embedseksamen og i 1909 blev han Præst for sine nuværende Sogne.

Gaardejer *Thorkild Nielsen* er født 1874 i Viskinge. Fra 1907 har han været Formand for Sogneraadet i St. Fuglede.

Th. Hansens Tørvfabrik.

Fuglede Kro.

P. A. Jensen,
Maskinfabrikant,
Jerslev.

J. L. Jensen,
Maskinfabrikant,
Jerslev.

Købmand *Peter Nielsen* nedsatte sig i 1909 ved Fuglede Station med en blandet Købmandsforretning. Han er født 1880 paa Vrøj ved Kalundborg.

Fuglede Hotel, der er privilegeret Kro, er bygget 1900 og indehaves siden 1918 af Hr. *Thorvald Hansen*. Denne, der er født 1875 ved Vordingborg, var oprindelig Landmand og har ogsaa drevet Vognmandsforretning i Jerslev, han ejer nu foruden Hotellet en stor Tørvefabrik.

Tømremester *J. P. Nielsen* nedsatte sig i 1914 i St. Fuglede, hvor han væsentligst beskæftiger sig med Bygningsarbejde. Han er født 1888 i Taastrup.

Den følgende Station er Jerslev, der er en god Forretningsby.

Jerslev Hotel er bygget 1899 af Trafikassistent Rønn. Det har en Sal med Teaterscene, 5 Gæsteværelser og er monteret med elektrisk Lys. Hotellet ejes siden 1916 af Jens Christian Kønigke, der er født 1876 i Horsens.

Jerslev Kro.

Frk. *K. Rasmussen* åbnede i 1907 en Bog- og Papirhandel i Jerslev. Hun er født i Rønnede.

Købmand *A. Rørbæks* Forretning er grundlagt i 1880 som den første der i Byen. I 1887 overtoges den af *Rørbæk*, der hovedsagelig handler med Korn, Kul, Foderstoffer og Kolonialvarer. Han er født 1859 i Bjerre.

Købmand *Daniel Steckers* Forretning er grundlagt for 20 Aar siden. Selv overtog han den i 1916 og hand-

ler væsentligt med Herreklæder, Trikotage og Fodtøj. Han er født 1875 i Aarhus.

Frk. Rasmussens Boghandel.

Crome og Goldschmidts Udsalg indehaves af Købmand *Skaaning Kruse*, der er født 1887 i Nyborg. Han

Daniel Steckers Manufakturhandel.

overtog Forretningen i 1917, da den havde bestaaet en halv Snes Aar. Til Forretningen hører Systue for Damekonfektion.

Et Udsalg af Kød og Viktualievarer indehaves af Kreaturhandler *Kristen Andersen*, der nedsatte sig i

S. Kruses Købmandshandel.

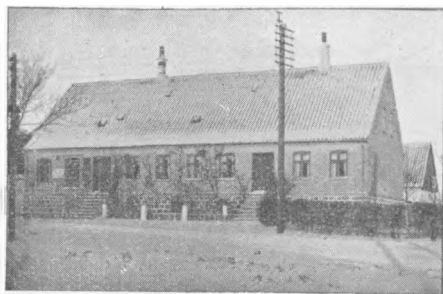
A. Rørbæks Købmandsgaard.

Jensen, oprettede et Jernstøberi, som de senere udvidede med en Maskinfabrik. Det hele, som var grundlagt i Rørby, flyttedes i 1901 til Jerslev. I 1910 døde den sidste af Brødrene, og hans Sønner bestyrede Fabriken indtil 1917, da de overtog den for egen Regning. Der fabrikeres Landbrugsmaskiner, specielt Halmpakkere til selvrensende Tærskværker. *I. S. Jensen* er født 1884 i Rørby. Han er uddannet som Maskinist i Tyskland og Schweits. *P. A. Jensen* er født 1882 i Rørby. Han er jigesom Broderen uddannet i Udlandet og har en Tid

opholdt sig i Sydamerika.

Cyklehandler *William Johansen* er født 1884 i Buerup og nedsatte sig i 1909 i Jerslev.

Skrædermester *Jørgen Larsen* nedsatte sig i 1918 i Jerslev, hvor han

Kreaturhandler C. Andersens Hus,

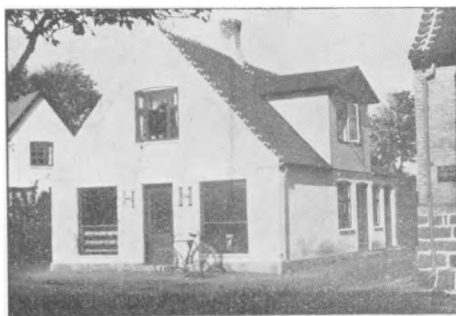

Brødrene Jensens Maskinfabrik.

købte Forretningen og Ejendommen af S. P. Madsen. Han beskæftiger 4 Mennesker. Larsen er født 1885 i Hellested.

Slagtermester *Peter Petersen* er født 1862 i Holmstrup og nedsatte sig i 1914 i Fuglede.

I *Ubby*, der ligger tæt ved Jerslev har Købmand

W. Johansens Cykleforretning.

Michael Sørensens Ejendom.

Michael Sørensen en stor Forretning. Han er født i 1886 i Vistofte, hvor han blev uddannet i Faderens Forretning, som han overtog i 1910. Senere overtog han en Importforretning i København. I 1916 købte han

J. Larsens Skråderforretning.

Konditor Petersens Ejendom.

Forretningen og Ejendommen i Ubby. Den omfatter Kolonial, Korn- og Foderstoffer.

Bager og Konditor i Ubby er *Ole Petersen*. I 1915 flyttede han hertil fra Kundby. Han er født 1878 i Tudse. Han driver desuden en Afholdsrestauration. Bageriet fremstiller alt Slags Bagværk.

Michael Sørensens_Butik.

INDHOLD

I. Nordvestsjælland	Side 5
II. Sognene	— 33
III. Stationsbyerne	— 75
IV. Stationsbyerne paa Tølløse—Høng-Banen	— 94

